

Syn på og erfaringer med Peerfællesskabet i Vejle Kommune

**Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Aalborg Universitet
Gruppe 46:**

Marie Louise Andersen, stud.nr.: 20151588

Vejleder: Janne Seemann

Anslag: 165.887

Forord

Jeg vil gerne give en særlig tak til Peerfællesskabet i Vejle Kommune herunder ledelsen, mentorerne og peerene for, at have lyst til at bidrage til mit speciale. Jeg ønsker også at takke min storesøster, Tine Jensen, der hjalp mig med kontakten til Peerfællesskabet. Og en stor tak til mine forældre, der er blevet ringet op i tide og utide af en noget presset datter. Sidst, men ikke mindst vil jeg også give en stor tak til min specialevejleder, Janne Seemann, for god vejledning, konstruktiv kritik og opmuntring i de pressede tider.

Abstract

A drug-free life can be difficult to manage for former drug users. This can be seen in drug addiction treatment where many, who may have experienced a relapse, return to regain treatment. This thesis will examine the experiences a leader, a mentor and a person receiving mentoring support have with the mentoring scheme for former drug users. The thesis will also examine the development of the drug policy.

The thesis is based on Peerfællesskabet, which is a mentoring scheme for people with former drug addiction. Through document analysis and empirics generated in qualitative interviews, this thesis will interpret and analyze the historical development of the drug policy and mentoring schemes' relations to this development as well as informants' experiences with the mentoring scheme in Peerfællesskabet. It is hereby sought to achieve a tripartite perspective on these experiences. The development of drug policy and the mentoring schemes' relation to this will be analyzed and interpreted with the help of theories that describe development in a society perspective and through human perception in a welfare society, and labeling. The generated empiric will be interpreted and analyzed through theory describing successes and pitfalls for a mentoring scheme.

The results show that in the development of drug policy there have been many different central policy efforts in relation to drug addiction treatment. Nevertheless, the extent of drug users over time has increased. Resocialization was previously the motivational factor to get drug users out of their drug abuse and it was at the same time the primary goal of drug addiction treatment. Currently, obligations, requirements, responsibility and control combined with resocialization are used as motivational factors to get drug users out of their drug abuse and the primary goal is to get the individual out on the labor market so they can become self-sufficient.

It can be concluded that drug policy has evolved towards a more obligation-based policy, in which the individual has to take more responsibility and the goal is to get the individual out into the labor market. At the same time there have been tightening of laws, which have had an effect on the labelling of drug abuse as a divergent behavior. It is no surprise that the mentoring scheme for vulnerable unemployed follows this development. However, rights-based welfare can still be seen in the mentoring scheme. Peer-to-Peer and Peerfællesskabet are great influenced by the rights-based welfare and it is difficult to track down the requirements and obligations. Labelling is seen especially in relation to

Peerfællesskabet - both externally and internally. The results also show that the mentor in Peerfællesskabet has many roles. However, some may find it difficult to have yet another mentor and therefore mentor as a term may have a negative meaning for some. The relationship between mentor and peer is furthermore based on many things, including volunteering, trust, confidentiality and honesty. Mentor's life experiences also have a significant impact on the relationship. Others' negative feelings can be a pitfall for Peerfællesskabet.

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	3
Kapitel 1.....	8
1.1 Indledning	8
1.2 Tilbagefald	8
1.3 Mentorordning for ledige	10
1.4 Problemformulering	11
1.5 Formål	11
1.6 Afgrænsning.....	12
1.7 Begrebsafklaring	12
1.7.1 Mennesker med stofmisbrug	12
1.8 Casebeskrivelse	12
1.8.1 Peerfællesskabet	13
Kapitel 2 - Videnskabsteori, metode og teori	15
2.1 Undersøgellesdesign	15
2.2 Kvalitativt casestudie	16
2.2.1 Type og design af case	16
2.2.2 Generaliserbarhed.....	17
2.3 Videnskabsteoretisk ståsted	17
2.3.1 Filosofisk hermeneutik	17
2.3.1.1 Hermeneutisk praksis	18
2.3.2 Fænomenologi	19
2.3.2.1 Fænomenologisk praksis	20
2.4 Empiriindsamling.....	21
2.4.1 Dokumentanalyse	21
2.4.1.1 Akademiske dokumenter	21
2.4.1.2 Regeringsrapporter	22
2.4.1.3 Evalueringer	22
2.4.2 Det kvalitative semistrukturerede interview.....	23
2.4.2.1 Interviewet.....	23
2.4.3 Analysestrategi	24
2.4.3.1 Transskription.....	24

2.4.3.2 Meningskodning	25
2.4.3.3 Meningsfortolkning	26
2.4.4 Ethiske overvejelser.....	27
2.5 Kvalitetssikring	28
2.5.1 Reliabilitet	28
2.5.2 Validitet	28
2.5.3 Generaliserbarhed.....	28
2.6 Teoretisk rammesætning	29
2.6.1 Velfærdsstatens menneskeopfattelse	29
2.6.2 Welfare/workfare.....	30
2.6.3 Stemplet som afviger.....	32
2.6.4 Mentorordning.....	34
Kapitel 3 – Analyse.....	38
3.1 Narkotikapolitikens historiske udvikling	38
1950erne – Indledning og stramninger.....	38
1970erne – Behandlingsorienteret 70er.....	39
1980erne – Resocialisering med kontrol	40
1990erne – Forskellige strategier i spil	42
00erne – Narko kriminaliseres.....	44
Aktuelt – Fordi alle kan	44
3.1.1 Opsummering	46
3.2 Delanalyse 1 – fra samfund til borger	46
3.2.1 Udvikling af narkotikapolitikken	46
3.2.1.1 Opsummering	50
3.2.2 Mentorordningers relation	50
3.2.2.1 Mentorordning for udsatte ledige	51
3.2.2.2 Peer-to-Peer	53
3.2.2.3 Peerfællesskabet	55
3.2.2.4 Opsummering	60
3.3 Delanalyse 2 – Oplevelser og erfaringer med Peerfællesskabet	62
3.3.1 Mentorordning.....	62
3.3.2 Relationen.....	64

3.3.3 Livserfaring	69
3.3.4 Faldgruber.....	70
3.3.5 Opsummering	71
Kapitel 4.....	72
4.1 Konklusion	72
Litteraturliste.....	74
Bilagsoversigt	77
Bilag 1 Anbefalinger til CfM Aarhus Kommune.....	77
Bilag 2 Brochure Peerfællesskabet	77
Bilag 3 Rekruttering og præsentation af informanterne.....	77
Bilag 4 Interviewguide Projektlederen.....	77
Bilag 5 Interviewguide Mentor	77
Bilag 6 Interviewguide Peer.....	77

Kapitel 1

1.1 Indledning

På niende semester var jeg i praktik ved Center for Misbrugsbehandling (CfM) i Aarhus Kommune. Jeg havde i praktikken til opgave at udføre en undersøgelse om, hvordan CfM kunne udvikle på deres behandlingstilbud for yngre borgere. Som et led i undersøgelsen skulle jeg bl.a. interviewe nogle borgere. Det var under et af disse interviews, hvor interessen for mentorordningen opstod. Borgerne oplevede, at det kunne være svært at se en mening og forstå, når den socialfaglige behandler snakkede positivt om et stoffrit liv:

Dengang, hvis I sagde: ”jamen du skal jo gøre noget godt for dig selv”, så vil jeg sige: ”jamen vil du have, at jeg skal gå ud og tage nogle flere stoffer”. Altså jeg forstod slet ikke, hvad de mente, hvad det betød [...] Jeg tror sådan generelt, at der måske er mange, der ikke forstår det eller ordene I siger [...] Også det der med, at de ikke kender nogle, der er clean. (Bilag 1, s. 14).

På baggrund af dette lavede jeg en anbefaling til CfM om at indføre en mentorordning som en del af behandlingen. Anbefalingen vakte min nysgerrighed ift. efterbehandling, hvor tilbagefald skal forebygges for de borgere, der er kommet ud af deres behandling som stoffrie. Efter endt praktikforløb blev jeg gennem min storesøster, der er journalist ved DR P4 Trekanten, gjort opmærksom på et projekt i Vejle Kommune omhandlende en mentorordning for tidligere stofmisbrugere (Danmarks Radio P1, 2017). Mentorordningen i Vejle Kommune er den første af sin slags i Danmark, hvor der er fokus på mennesker, som er kommet ud af et stofmisbrug. Vejle Kommunes mentorordning og min oplevelse i praktikforløbet er altså det, der vakte min nysgerrighed for emnet og er derfor det motiverende grundlag for nærværende speciale.

1.2 Tilbagefald

I 2015 var cirka 16.500 mennesker i behandling. Ud af disse var i alt 5.626 personer blevet indskrevet i 2015. 44 pct af de nyindskrevne var personer, der for første gang var i stofmisbrugsbehandling. Dvs. at de resterende 56 pct. eller 3.172 personer var gengangere (Sundhedsstyrelsen, 2017, s. 12). I publikationen ”Udviklingen i den sociale stofmisbrugsbehandling” (Børne- og Socialministeriet, 2017) bliver det beskrevet, at 46 pct. af de indskrevne stofmisbrugere i 2015 afsluttede deres behandlingsforløb som værende stoffrie, stabiliseret eller stofreduceret. Der var altså 54 pct., hvor

behandlingsforløbet blev stoppet af andre årsager (Børne- og Socialministeriet, 2017, s. 1). Årsagerne kan være mange, men ud fra de ovenstående tal om gengangerne i stofmisbrugsbehandling kan det antages, at nogle har haft et tilbagefald. Dette antages bl.a. på baggrund af publikationen, hvori det belyses at lige under 20 pct. af de personer, som fuldendte deres behandling i 2014 som stoffrie, med stabiliseret eller reduceret stofmisbrug, lod sig blive indskrevet på ny i behandling inden der var gået ét år (Børne- og Socialministeriet, 2017, s. 16).

At blive udskrevet efter endt behandling til f.eks. et forhold, hvor partneren, eller til et stofmisbrugende netværk generelt, også har et misbrug af narkotika, kan øge risikoen for et tilbagefald (Pedersen & Hesse, 2012, s. 15). Netværket kan altså siges at have stor betydning for den enkeltes fastholdelse af et stoffrit liv. Katrine S. Kohl, Malene L. Kessing, Lars Fynbo, Ditte Andersen, Alexandrina Schmidt, Mette N. Jensen og Mathilde C. Munkholm har i rapporten ”Stofmisbrugsområdet i et brugerperspektiv”, gennem interviews med stofmisbrugere i og uden for behandling, belyst nogle af de udfordringer som stofmisbrugere står overfor samt hvilke indsatser, der kan hjælpe til at leve et liv i stoffrihed. I rapporten sættes der bl.a. fokus på betydningen af et socialt netværk. Nogle af de, der er interviewet fortæller, at opbygningen af et stoffrit netværk, kan være uoverskueligt (S. Kohl, L. Kessing, Fynbo, Andersen, Schmidt, N. Jensen & C. Munkholm, 2016, s. 21). Derudover kan tanken om at bryde med de eksisterende sociale relationer i stofmiljøet være en barriere for at gennemføre og opsøge behandling. Dette grundet at både de yngre og en andel af de ældre stofmisbrugere beskriver, at de anser deres relationer i miljøet som positive (S. Kohl et. al., 2016, s. 23). For mange er det en forudsætning for et liv i stoffrihed at have et stoffrit netværk (S. Kohl et. al., 2016, s. 135). Stofmisbrugerne fremhæver, at det kan være svært at få det fulde udbytte af behandlingen, hvis den enkelte primært har socialt netværk i et aktivt miljø. Omgang med andre aktive stofmisbrugere kan gøre det svært at reducere et stofforbrug eller forblive stoffri (S. Kohl et. al., 2016, s. 155). Flere af de interviewede påpeger et ønske om et stoffrit netværk og ønsker derfor at få støtte til at kunne etablere sådan et netværk (S. Kohl et. al., 2016, 21-22).

Et stoffrit netværk kan altså være en beskyttende faktor ift. fastholdelse af et stoffrit liv. Jævnfør min anbefaling til CfM om en mentorordning opstår en undren om, hvorvidt en mentorordning for tidligere stofmisbrugere ifm. efterbehandling kan være medvirkende til,

at de kan etablere et stoffrit netværk. Mentorordning for socialt udsatte er ikke et nyt fænomen i det danske velfærdssamfund, men der er alligevel kun udarbejdet én officiel evaluering af en mentorordning i Danmark. I det følgende vil jeg belyse mentorordningen inden for beskæftigelsesområdet ved brug af SFI's – det nationale forskningscenter for velfærd¹ (SFI) evaluering af denne.

1.3 Mentorordning for ledige

På beskæftigelsesområdet blev der i 2003 med loven om aktiv beskæftigelsesindsats (LAB) mulighed for at bruge mentorer. Mentorordningen blev i 2014 mere målrettet mod at skulle hjælpe de mest udsatte på området. I lovgivningen beskrives formålet med mentorstøtten, som værende, at hjælpe den enkelte borger til fastholdelse eller opnåelse af ansættelse, tilbud og aktiviteter (Albæk, K., Bjerregaard, K.B., Bille, R. Graversen, B.K., Holt, H., Jensen, S., & Jonassen, A.B., 2015, s. 9 & 13). SFI udarbejdede i 2015 en evaluering af mentorindsatsen. Formålet med evalueringen var at give et aktuelt og detaljeret billede af effekten og anvendelsen af mentorer og de involverede parter vurdering af mentorordningen. Datagrundlaget for evalueringen bestod af i alt 505 surveysinterviews med mentorerne og borgere. Ydermere blev der foretaget kvalitative interviews med ansatte i 18 jobcentre (Albæk et. al., s. 9 & 15). På baggrund af disse surveyoplysninger og kvalitative interviews kom SFI bl.a. frem til følgende.

Mentorstøtten, er ifølge medarbejderne på jobcentrene, ikke ensbetydende med, at borgerne bliver en del af arbejdsmarkedet på kort sigt. Derimod handler mentorstøtten om, at forbedre den enkeltes sociale kompetencer og dermed bidrage til, at borgeren på længere sigt kommer til at varetage et arbejde eller påbegynde en uddannelse – eller, for den, der i forvejen bestrider dette, at fastholde borgeren i det (Albæk et. al., s. 18). Mentorerne og de interviewede medarbejdere ser dog positivt på mentorordningen og tror på, at den gør en positiv forskel for den enkelte borgers vej hen mod deltagelse i arbejdsfællesskabet. 81 pct. af de adspurgte mentorer mener, at borgerne håndterer de udfordringer, der lå til grund for tildeling af mentorstøtte bedre end før. De adspurgte borgere er mere kritiske. Her er det kun 37 pct., der har samme holdning som mentorerne. Borgerne har til trods for dette en positiv stemning over for mentorerne, idet der gives udtryk for, at de har opfattelsen af, at mentorerne vil dem det bedste. Derudover udtrykker de også, at der forefindes en fortrolig og tillidsfuld relation til mentoren (Albæk et. al., s. 18). Mentorerne bliver karakteriseret

---

¹ Det nuværende VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

ved, at de fleste har en erhvervsuddannelse og generelt har de mange års erhvervs erfaring. Derudover varierer deres baggrunde ift. uddannelse og ansættelsesforhold (Albæk et. al., s. 16). Kommunerne benytter sig primært af mentorer, der er ansat i pågældende kommune. Kun i få tilfælde benyttes der eksterne leverandører. Nogle kommuner benytter sig også af frivillige mentorer. De interviewede ansatte påpeger dog, at der kan være udfordringer ved at benytte sig af de frivillige. Det er bl.a. den manglende faglige viden ift. arbejdet med udsatte borgere, der pointeres. Endvidere ses der en udfordring i at frivillige mentorer kan være en større risiko for at bekræfte en eventuel modstand til "systemet" hos borgeren, som dermed kan resultere i en modarbejdelse (Albæk et. al., s. 17).

Evalueringen af mentorordningen inden for beskæftigelsesområdet påpeger altså en langsom, men positiv effekt med mentorstøtte for de udsatte ledige borgere. En mentorordning kan altså udvikle og hjælpe de ledige, men kan en mentorordning også hjælpe tidligere stofmisbrugere?

I nedenstående afsnit vil det nærværende speciales problemformulering blive præsenteret og redegjort for.

1.4 Problemformulering

Ud fra det forgående afsnit findes det interessant at dykke længere ned i mentorordningen for mennesker med et tidligere stofmisbrug samt det socialpolitiske område ift. dette. Ydermere findes det interessant at undersøge, hvilke erfaringer disse mennesker har med en mentorordning. Dette leder frem til følgende problemformulering:

Hvordan har narkotikapolitikken udviklet sig gennem tiden og hvordan relaterer mentorordninger sig til denne udvikling? Og hvilke erfaringer har ledelse, mentorer og mentorstøttede mennesker med et tidligere stofmisbrug med mentorordningen i Vejle Kommune?

1.5 Formål

Formålet med specialet er at undersøge, hvordan narkotikapolitikken har udviklet sig gennem tiden. Dette for at opnå en indlevelse i feltet. I forlængelse af dette ønskes det endvidere undersøgt, hvilke relationer mentorordninger for socialt udsatte mennesker har til udviklingen, heriblandt specialets case. Ydermere vil specialet undersøge gennem et bottom-up perspektiv, hvilken erfaring og oplevelser ledelse, mentorer og mentorstøttet mennesker med et tidligere stofmisbrug, har med mentorordningen i Vejle Kommune.

Formålet er ikke at kunne danne en generel sandhed om deres erfaringer og oplevelser, men derimod at bidrage med ny viden til området på baggrund af teoretisk og empirisk begrundet fortolkning af fænomenet. Specialet ønsker at give mentorerne og de mentorstøttede en stemme, da det er relevant at få en viden om, hvad mentorordningen for mennesker med et tidligere stofmisbrug kan have af betydning for det enkelte menneske og ikke kun for samfundet.

1.6 Afgrænsning

Specialets empiriske undersøgelse er indsnævret til at bestå af følgende informanter: Projektlederen, en mentor og en mentorstøttede borger. Det lave antal af informanter skyldes, at målgruppen for specialet er særlige sårbare og det er derfor ikke nødvendigvis alle af mentorordningens deltagere, der har lyst til at dele deres oplevelser, hvilket er blevet respekteret af specialets forfatter. Konsekvensen af de få deltagere kan være at udfaldet af analysen ikke når et mætningspunkt. Dog mener jeg, at de få interviews vil være medvirkende til at gøre analysen mere grundig, teoretisk nuanceret og sobert, og samtidig mener jeg heller ikke, at flere interviews ville have givet flere relevante oplysninger (Tanggaard & Brinkmann a, 2015, s. 32).

Specialet er endvidere afgrænset til at omhandle de involveredes oplevelser og erfaringer med de relationelle elementer ift. mentorordningen. Specialet kunne også have haft et organiseringsperspektiv, men dette er fravalgt, da specialets formål er at give mentorerne og de mentorstøttede en stemme.

1.7 Begrebsafklaring

1.7.1 Mennesker med stofmisbrug

Skadeligt brug af narkotika bliver af Socialstyrelsen defineret som en adfærd, der fører til psykisk, fysisk eller social skade hos individet. Ofte frembringer et skadeligt narkotikaforbrug en kombination af de tre skadesformer. Ydermere er et kendetegn ved misbrug, at individet ved gentagende brug af narkotika kan forårsage en psykisk og/eller fysisk afhængighed (Socialstyrelsen, u.å.).

1.8 Casebeskrivelse

Som beskrevet i redegørelsen af problemformuleringen ønskes anden del af problemformuleringen besvaret gennem informanter fra mentorordningen i Vejle

Kommune. Dermed bygger specialet på et casestudie. Nedenfor vil casen blive præsenteret.

1.8.1 Peerfællesskabet

Peerfællesskabet, der er et peer-støtte projekt, er etableret gennem et samarbejde med Psykiatrifonden og rusmiddelcenteret i Vejle (Peerfællesskabet a, 2017). Peer-støtte defineres som: *”Støtte til forandring mod et bedre liv, som finder sted mellem to eller flere personer, der er fælles om at have levede erfaringer, og hvor mindst en af parterne har opbygget erfaringskompetencer”* (Psykiatrifonden, u.å., s. 3). Projektet forløber over to år og består altså af tidligere stofmisbrugere (mentor), som har lært at tackle et liv uden brug af narkotika gennem længere tid, der skal yde støtte og dermed agere mentor for en anden stofmisbruger (peer), der lige er kommet ud af sit problematiske stofmisbrug eller som stadig er på substitutionsmedicin (Peerfællesskabet a, 2017).

Etableringen af Peerfællesskabet er sket på baggrund af et lignende projekt i Vejle Kommune for mennesker med psykisk sygdom. Dette projekt hed Peer-to-Peer og blev igangsat den 1. januar 2014 og havde en prøveperiode i tre år. I projektet blev peer-støtte metoden også benyttet. Formålet med Peer-to-Peer var, at øge inklusion og recovery for Vejle Kommunes brugere i socialpsykiatrien. Projektet har været så succesfuldt, at det er blevet et permanent tilbud i kommunen. Resultaterne af prøveperioden med Peer-to-Peer viste, at den personlige erfaring ved mentorerne både er motiverende og inspirerende for de mennesker, der endnu ikke er nået langt i deres egen recovery proces (Peerfællesskabet a, 2017 & Psykiatrifonden, u.å., s. 3).

Formålet med Peerfællesskabet er at reducere tilbagefald og ensomhed, bevarelse af motivation samt skabe et netværk uden for stofmiljøet (Bilag 2, s. 2). Projektperioden varer fra 2016 til og med 2018. I denne periode ønskes det, at der er gennemført to uddannelsesforløb, hvor der i alt har deltaget 20-30 mentorer. Disse mentorer vil så blive matchet med samme antal peers. M.a.o. bliver den enkelte mentor tildelt én peer. Peerene skal være i efterbehandling eller tidligere have haft et stofmisbrug, hvilket vil sige, at peerene skal være stoffrie eller være stabile på substitutionsmedicin. Mentorerne skal selv have haft erfaring med et stofmisbrug, men skal have været stoffrie og ude af substitutionsmedicin i minimum ét år. Ydermere skal både peerene og mentorerne bo i Vejle Kommune (Bilag 2, s. 3). Mentor og peer bliver matchet efter deres eget ønske og sammen mødes de til forskellige aktiviteter. Dette kan være alt fra en kop kaffe, en gåtur

eller hvad mentor og peer har lyst til. Det eneste krav, der er til aktiviteterne, er, at det ikke foregår inden for eget hjem. Mentor og peer mødes én gang om ugen eller én gang hver anden uge. Et mentorforløb varer reelt i seks måneder, men der er mulighed for tre måneders forlængelse (Peerfællesskabet b, 2017). Udover at mødes med sin peer, skal mentorerne også deltage i undervisning og sparring. Undervisningen foregår én gang om måneden gennem syv måneder (Peerfællesskabet c, 2017). Indholdet af undervisningsgangene er relevante emner og forskellige metoder, som kan bruges i mentorrollen. Sparringen sker sideløbende med undervisningen en gang om måneden (Bilag 2, s. 2). Som en del af projektet er der oprettet en café, hvor mentorerne og deres peers kan mødes over en tår kaffe. Til stede vil der være en projektmedarbejder. Dette for, at mentorerne og peerene kan søge råd og støtte, hvis der skulle være behov for dette (Peerfællesskabet a, 2017.). Med cafeen forsøges det også at styrke deltageres netværk uden for stofmisbrugsmiljøet og dermed også styrke fællesskabet internt mellem deltagerne (Peerfællesskabet d, 2017).

Peerfællesskabet adskiller sig med peer-støtte-modellen fra den beskæftigelsesorienteret mentorordning, som SFI lavede evaluering på (jf. afsnit 1.3), ved at være baseret fuldstændig på frivillighed og livserfaring hos mentorerne i stedet for uddannelse og dermed en professionel faglighed som det sås ved mentorerne hos jobcentre. I følgende kapitel vil specialets metodiske, videnskabsteoretiske og teoretiske grundlag blive præsenteret.

Kapitel 2 - Videnskabsteori, metode og teori

I dette kapitel vil den metodiske fremgangsmåde og overvejelserne bag disse blive præsenteret. Der vil blive redegjort for valg af case. Herefter præsenteres den videnskabsteoretiske position for specialet, da denne har betydning for specialets metode, som derefter præsenteres. Slutteligt vil den teoretiske ramme blive præsenteret. Indledningsvist vil reflektionerne ift. undersøgelsesdesign, mhp. besvarelse af problemformuleringen, blive beskrevet.

2.1 Undersøgelsesdesign

Specialets undersøgelsesdesign er udformet ved et kvalitativt casestudie, hvor Peerfællesskabets relation til narkotikapolitikens historiske udvikling og informanternes oplevelser og erfaringer med mentorordningen i Peerfællesskabet vil blive undersøgt.

Problemformuleringen for det nærværende speciale består af to dele. I første del søges en beskrivelse af narkotikapolitikens historiske udvikling for derved at få en indlevelse i feltet og opnå relevant viden om stofmisbrugsområdets centralpolitiske indsatser og omfang. Dette vil blive beskrevet gennem en dokumentanalyse. Der vil til denne del af problemformuleringen blive arbejdet med den deduktive tilgang, hvor der tages afsæt i teorier omhandlende stemping, velfærdssamfundets menneskesyn og udvikling fra welfare til workfare for at belyse udviklingen af narkotikapolitikken. Ydermere ønskes det med teorierne at belyse, hvordan forskellige mentorordninger, heriblandt mentorordningen på beskæftigelsesområdet (jf. afsnit 1.3), mentorordning for mennesker med en psykisk sygdom, Peer-to-Peer, og specialets case, Peerfællesskabet, indskrives i relation til den historiske udvikling. M.a.o. bruges generelle teorier til at undersøge specifikke situationer for at bekræfte den generelle teori (Birkler, 2011, s. 67). Endvidere vil afklaringen af Peerfællesskabets relation til den narkotikapolitiske udvikling blive suppleret med udtalelser fra specialets informanter.

I anden del af problemformuleringen efterspørges en skildring af mentorordningen i praksis ud fra et tre-partsperspektiv. Til at belyse denne del af problemformuleringen vil der blive benyttet den induktive tilgang, hvor der tages udgangspunkt i empirisk data genereret gennem kvalitative interviews for derefter at skabe ny viden vha. teori omhandlende implementering af mentorordninger (Birkler, 2011, s. 69).

For at besvare delene af problemformuleringen vil der i specialet være to delanalyser, der behandler delene i ovennævnte rækkefølge.

2.2 Kvalitativt casestudie

Som beskrevet ovenfor er specialets undersøgelsesdesign udformet som et casestudie. Denne tilgang er anvendt, da casestudie som metode muliggør at have fokus på et specifikt område og dermed undersøge et specifikt fænomen. I det følgende vil det blive beskrevet, hvilken type og design casen har samt generaliserbarheden af casen.

2.2.1 Type og design af case

Valget af Peerfællesskabet som case er sket ud fra, at casen repræsenterer noget unikt og specielt. Den er m.a.o. ikke generelt repræsentativt (Antoft & Houlberg Salomonsen, 2012, s. 44). Som det kunne læses i specialets indledning (jf. afsnit 1.2 & 1.3) er mentorordninger ikke et ukendt fænomen, men til forskel fra mentorordningen for udsatte ledige, hvor der i overhængende grad benyttes faglig uddannet mentorer, er Peerfællesskabet baseret på peer-støtte og frivillighed blandt både mentorerne og peerene. Samtidig benyttes den i efterbehandlingen af mennesker med et tidligere stofmisbrug. Denne type mentorordning findes ikke andre steder i Danmark. Dette er med til at gøre casen til en ekstrem case. Ydermere brydes der empirisk land gennem ønsket om, at give mentorerne og peerene en stemme om betydningen af en mentorordning for mennesker med et tidligere stofmisbrug (Antoft & Houlberg Salomonsen, 2012, s. 44).

Der kan identificeres fire typer af casestudier: teorifortolkende, ateoretiske, teoritestende og teorigenererende. De fire designtyper er udarbejdet med afsæt i to kriterier, hhv. om casestudiet tager afsæt i teori eller empiri, og om formålet med casestudiet er generering af nyt teoretisk eller empirisk viden. Det ateoretiske casestudie kategoriseres ved, at den videnskabelige fortolkning tager afsæt i empirisk viden og formålet samtidig er generering af ny empirisk viden (Antoft & Salomonsen, 2012, s. 33-34). Ud fra disse kriterier er det klart, at der i specialet netop benyttes det ateoretiske casesdesign, da der med en deduktiv og induktiv tilgang tages afsæt i en tolkning af empiri, hvor formålet er at generere nyt empirisk viden om hhv. Peerfællesskabets relation til narkotikapolitikens historiske udvikling og Peerfællesskabets succeskriterier og faldgruber. Det ateoretiske casesdesign er valgt, da omdrejningspunktet er informanternes subjektive fortællinger og beskrivelser af deres oplevelser med mentorordningen (Antoft & Salomonsen, 2012, s. 35). Dette stemmer endvidere godt overens med det videnskabsteoretiske ståsted for specialet, som vil blive beskrevet i efterfølgende afsnit. Som beskrevet ovenfor er formålet for det ateoretiske casestudie at generere nyt empirisk viden. Dette bliver relevant i specialet, da det søges at

bidrage med nyt empirisk viden om mentorordninger for mennesker med et tidligere stofmisbrug. Ydermere interesserer det ateoretiske casedesign sig særligt for de specielle sager (Antoft & Salomonsen, 2012, s. 34), hvilket stemmer godt overens med casen, idet det er en ekstrem case.

2.2.2 Generaliserbarhed

En af de misforståelser, der forefindes ift. til casestudier er, at casestudiers generaliserbarhed anses for at være lav. Kritikkerne mener ikke, at der ud fra en enkelt case kan generaliseres (Flyvbjerg, 2015, s. 497). Bent Flyvbjerg mener derimod, at generaliserbarheden afhænger af udvælgelsen og generelt af den pågældende case. M.a.o. kan generaliserbarheden øges gennem en strategisk udvælgelse (Flyvbjerg, 2015, s. 503 & 507). Som beskrevet ovenfor er casen for det nærværende speciale en ekstrem case. Den er strategisk valgt på baggrund af dens usædvanlighed og informationsindhold ift. informanternes erfaring og oplevelser med mentorordningen i Peerfællesskabet (Flyvbjerg, 2015, s. 508). På baggrund af dens usædvanlighed kan den være svært at generalisere viden formelt til andre cases. Dog kan den stadig være medvirkende til videnskabelig fremskridt og nytænkning (Flyvbjerg, 2015, s. 504-505).

2.3 Videnskabsteoretisk ståsted

Specialets videnskabsteoretiske ståsted i hermeneutik og fænomenologi vil i følgende afsnit blive redegjort for.

2.3.1 Filosofisk hermeneutik

Hermeneutik betyder kort sagt fortolkning. Inden for den filosofiske hermeneutik forstås mennesket som værende et fortolkende og forstående væsen. Betingelsen for at kunne fortolke og forstå, er relationen mellem helheden og delene. Et væsentligt grundprincip inden for hermeneutikken er *den hermeneutiske cirkel*, som betegner vekselvirkningen, der forekommer mellem helheden og delene. Helheden kan kun forstås qua delene og omvendt kan delene kun forstås gennem inddragelse af helheden (Højberg, 2014, s. 291-292). Den hermeneutiske cirkel skal ses som værende ontologisk, hvilket betyder, at når vekselvirkningen bliver til en bevægelse mellem genstand og fortolkeren, kan denne ikke længere blot ses som en metode for rette fortolkning, men må derimod ses som betingelse for menneskelig erkendelse. Derved kan denne proces karakteriseres ved at være universel. Fortolkeren bliver flyttet ind i cirklen og positioneres dermed som et bidragende element i meningsdannelsen (Højberg, 2014, 299-300). Indlejret i den hermeneutiske cirkel er

forståelsen. Forståelsesbegrebet udgøres af *fordomme* og *forforståelse*. Forforståelse er den forudgående forståelse for den nuværende forståelse. Dvs., at vi aldrig går forudsætningsløst til sociale fænomener, som vi ønsker at forstå. Vores udlægning og forståelse af mening er altså opbygget af en forudgående forståelse (Højberg, 2014, s. 301). Fordomme er den ”bagage”, der følger en i sin forståelsesproces og den er medvirkende til vores udlægning og forståelse af f.eks. en samtale. ”... *fordomme er domme gjort på forhånd, idet vi ikke kan forstå, tolke eller udlægge verden, hvis vi ikke på forhånd har gjort os domme*” (Højberg, 2014, s. 301.). Vi udlægger altså ikke verdenen forudsætningsløst, men er derimod altid præget af en forudgående mening af den. Fortolkeren kan dermed ikke gå til et fænomen fordomsfrit. Derimod handler det om, at fortolkeren skal være bevidst om fordommene. Når fortolkeren ønsker at forstå, skal fortolkeren altså være åben.

Forforståelse og fordomme udgør fortolkerens *forståelseshorizont*. Den er medbestemmende ift., hvordan fortolkeren forstår verden, orienterer sig og handler. Forståelseshorizonten er udgjort af fortolkerens personlige erfaringer og det kulturelle, sproglige og historiske fællesskab som fortolkeren er en del af. Det er forståelseshorizonten, der giver verden mening, og det er den, der er med til at udfordre fortolkerens tilgang. En revurdering af sine fordomme og udvidelse af sin forståelseshorizont sker i det, der betegnes *horisontsammensmeltning*. I horisontsammensmeltningen opstår forståelse og mening i mødet med genstanden eller fænomenet. Fortolkerens spørgeevne og åbenhed er udslagsgivende ift. horisontens foranderlighed og bevægelighed (Højberg, 2014, s. 301-304).

2.3.1.1 Hermeneutisk praksis

Min forståelseshorizont og derved min forhåndsviden om mentorordning på stofmisbrugsområdet var i opstartsfasen til dette speciale formet på baggrund af den personlige erfaring, jeg erhvervede mig gennem mit praktikforløb (jf. afsnit 1.1). Gennem den indledende arbejdsproces med læsning af relevant litteratur om mentorordningen og stofmisbrugsområdet blev min forståelseshorizont udvidet. Der skete så at sige en vekselvirkning mellem, hvad jeg i forvejen vidste, hvad der undrede mig og hvilken viden jeg stadig manglede. Dette var medvirkende til at give mig ideer og antagelser om, hvordan jeg ville undersøge og afgrænse min problemformulering.

Som tidligere beskrevet er den empiriske undersøgelse af problemformuleringen udformet som casestudie, hvor grundlaget er kvalitative interviews med aktører inden for udformet som casestudie, hvor grundlaget er kvalitative interviews med aktører inden for Peerfællesskabet. Hensigten med disse interviews er at komme nærmere i forståelsen af informanternes forståelseshorisont af mentorordningen gennem en dialektisk proces ved at forholde mig åben overfor informanternes svar og fortællinger. Ifm. udarbejdelsen af interviewguides har jeg forsøgt at forholde mig kritisk til de forforståelser og fordomme jeg besidder. En af de forforståelser jeg havde tilegnet mig gennem min erfaring fra praktikforløbet og i den indledende fase til specialet var, at mentorordningen udelukkende er et positivt tiltag i efterbehandling af mennesker med et stofmisbrug. Det viste sig dog at være en svær proces at blive bevidst om mine forforståelser, da jeg gik ukritisk til værks med interviewspørgsmålene. De første sæt af interviewspørgsmål var udelukkende baseret på indholdet af mentorordningen i Peerfællesskabet. Jeg indså dog, at min forforståelse ikke var lagt til side, som den skulle og omskrev herefter interviewspørgsmålene, så min fordom i stedet blev anvendt konstruktiv.

Specialets fortolkningsproces af det indsamlede empiri kan forstås ud fra den hermeneutiske cirkel. Gennem første delanalyse sker der en vekselvirkning mellem empirien i form af dokumenter og det valgte teoriapparat. Ydermere sker der også en vekselvirkning mellem informanternes beskrivelser og teoriapparatet i belysningen af Peerfællesskabets relation til udviklingen i narkotikapolitikken. I anden delanalyse sker der en vekselvirkning mellem den valgte teori og informanternes beskrivelser og fortællinger. Jeg har i fortolkningsprocessen været bevidst om, at jeg som fortolkeren, selv er en del af meningsdannelsen på baggrund af mine forforståelser og fordomme. Derudover er jeg bevidst om, at mit valg af teori også kan påvirke meningsdannelsen. Fortolkningsprocessen og dermed analysen kan ende ud en udvidelse og forandring af min forståelseshorisont.

2.3.2 Fænomenologi

Udgangspunktet for fænomenologien bygger på Edmund Hussslers kampråb, der lyder: *til sagen selv*, der er et udtryk for, at "*analysere erfaringen, som den melder sig for den menneskelige bevidsthed*" (Rendtorff, 2014, s. 261). Fænomenologien søger altså at forstå erfaringen med et fænomen ud fra den enkeltes eget perspektiv, og den søger at beskrive verden, som den erfares og oplevelse af mennesket med udgangspunkt i at virkeligheden er det, mennesket opfatter den som (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 48). Et nøglebegreb i

fænomenologien er *intentionalitet*, hvilket betyder, at bevidstheden i et menneske altid er rettet mod en genstand (Rendtorff, 2014, s. 261). Det er ensbetydende med, at det enkelte menneske altid vil opleve en genstand eller et fænomen som værende noget bestemt, og det er gennem intentionaliteten, at der opnås adgang til fænomener, som kan beskrives med udgangspunkt i den betydning, de har for det enkelte menneskes bevidsthed (Jacobsen, Tanggaard & Brinkmann, 2015, s. 219). Et andet begreb er *livsverden*, der beskrives som værende opbygget på en horisont i rum og tid, hvor genstandene eller fænomenerne fremtræder i deres konkrete erfarings- og meningsstrukturer. Kultur, historie og samfund tilkendegiver en rettedhed, hvor den menneskelige bevidsthed ikke er uvirksomt for den gjorte erfaring, men derimod er en medspiller ift. erfaringens bevidsthed i en egentlig meningssammenhæng (Rendtorff, 2014, s. 262). Dette betyder, at verden opleves og erfares direkte samt uden refleksion af det enkelte menneske. Fænomenerne bliver erfaret på en måde som kun det enkelte menneske selv kender til, hvilket er ensbetydende med, at en oplevelse af et fænomen ikke kan være usandt eller forkert – den er, som den er. Mennesket betragtes som værende meningsdannende og gennem den menneskelige erfaring konstrueres den sociale verden (Rendtorff, 2014, s. 286).

2.3.2.1 Fænomenologisk praksis

Den fænomenologiske tilgang kommer i nærværende speciale til udtryk i selve interviewsituationen og udgør derfor en betydelig mindre del ift. hermeneutikken.

Det er den direkte erfaring, sådan som den viser sig for menneskets kropslige bevidsthed i den enkeltes livsverden, der analyseres på i fænomenologien (Rendtorff, 2014, s. 267). Gennem mine interviews søger jeg beskrivelser af informanternes direkte erfaringer med mentorordningen sådan som den melder sig for dem i deres bevidsthed i deres konkrete livsverden. I fænomenologien er indstillingen til analysegenstanden baseret på fordomsfrihed og åbenhed (Rendtorff, 2014, s. 285). Som beskrevet ovenfor har mine fordomme og forforståelser omkring mentorordningen spillede en rolle i udformningen af mine interviewspørgsmål. Det er dog ikke altid en mulighed eller hensigtsmæssigt at sætte ens forforståelser i parentes, men det kan derimod være anstrengelserne værd at forsøge herpå, hvis problemformuleringen påbyder det (Juil, 2012, s. 73-74). Jeg har i selve interviewsituationen forsøgt at være bevidst om disse fordomme og forforståelser ved at ligge dem til side. Dermed har jeg bestræbt mig på at holde en fuldstændig åben og fordomsfri tilgang til informanternes fortællinger om deres oplevelser og skabelse af

mening i relation til mentorordningen som fænomen. Den fænomenologiske tilgang i empiriindsamlingen skal være medvirkende til, at jeg som forsker opnår en forståelse af et mindre segment af informanternes livsverden omkring mentorordningen i Peerfællesskabet.

2.4 Empiriindsamling

Empiriindsamlingen for specialet er foregået på to måder; hhv. ved dokumentanalyse og interviews. Nedenfor vil disse metoder blive redegjort for.

2.4.1 Dokumentanalyse

Indsamling af empiri til besvarelse af problemformuleringens første del er sket ved udpegning af centrale dokumenter, som muliggør en indlevelse i narkotikapolitikens udvikling i perioden 1950 til i dag. Derudover muliggør dokumentanalysen en fortolkning af, hvordan mentorordninger relaterer sig til udviklingen.

Dokumenter kan være alt fra rapporter til personlige breve. Indsamlingen af det krævende dokumentmateriale vil afhænge af undersøgelsesspørgsmålet og derudover skal dokumenterne være dækkende for den ønskede tidsperiode (Lynggaard, 2015, s. 154 & 156). Da specialets første del af problemformuleringen omhandler den narkotikapolitiske udvikling findes det relevant at kigge nærmere på dokumenter, der kan belyse socialpolitiske indsatser og omfang af stofmisbrug. Dette giver anledning til en fordybelse i de politiske processer for derved at opnå en indlevelse i feltet. Udover politiske dokumenter findes det endvidere relevant at se nærmere på dokumenter, der udelukkende kan give beskrivelser af processerne og indholdet i de udvalgte mentorordninger, der skal benyttes i fortolkningen af mentorordningers relation til politikens udvikling. Genereringen af dokumenterne er i ét tilfælde sket ved sneboldmetoden, hvor indbyrdes referencer er søgt forfulgt (Lynggaard, 2015, s. 157).

Med specialets primære videnskabsteoretiske ståsted i den filosofiske hermeneutik anses dokumenterne for at være dele, der skal bidrage til forståelse af helheden og dermed medføre en udvidelse af min forståelseshorisont. I det følgende vil de udvalgte dokumenter blive præsenteret.

2.4.1.1 Akademiske dokumenter

”Det problematiske stofbrug” (Ege, 2013) og ”Konstruktionen af dansk narkotika kontrolpolitik siden 1965” (Storgaard, 2000) er begge tertiære dokumenter, som er

karakteriseret ved at være offentlige tilgængelige akademiske tekster, der er produceret efter situationen, de refererer til, er håndt (Lynggaard, 2015, s. 155).

Dokumentet ”Det problematiske stofbrug” er identificeret som et væsentligt dokument på baggrund af Peter Eges særlige autoritet i feltet (Lynggaard, 2015, s. 158), der bundet i, at han har okkuperet inden for området siden 1969 (Guldager & Skytte, 2013, s. 533). Specialets undersøgelsesspørgsmål lægger op til en belysning af stofmisbrugsområdet og i dokumentet beskriver Ege stofmisbrugsbehandlingens udvikling fra 1965 til 2007. Dokumentet dækker dermed den ønskede tidsperiode, der er andet kriterium for, at dokumentet ses som væsentlig (Lynggaard, 2015, s. 159). Dokumentet fungerer endvidere som moderdokument i sneboldsmetoden (Lynggaard, 2015, s. 157), da Ege referer til bogen ”Konstruktionen af dansk narkotika kontrolpolitik siden 1965”, og dette medvirker, at denne bog identificeres som et væsentligt dokument. Kriteriet for genereringen af dokumentet er ydermere dokumentets beskrivelse af narkotikapolitikens historiske udvikling i tidsperioden 1950 frem til slutningen af 90’erne. Dermed dækker dokumentet den ønskede tidsperiode (Lynggaard, 2015, s. 159).

2.4.1.2 Regeringsrapporter

Dokumenterne ”Narkotikasituationen i Danmark 2017” (Sundhedsstyrelsen, 2017), ”10 mål for social mobilitet – Fordi alle kan” (Regeringen, 2016), ”Udviklingen i den sociale stofmisbrugsbehandling” (Børne- og Socialministeriet, 2017) og ”De nationale retningslinjer – for den sociale stofmisbrugsbehandling” (Socialstyrelsen, 2016) er alle sekundære dokumenter, da de er let opdrivelige og er publicerede i nærheden af det tidspunkt, hvor situationen, de refererer til, er håndt samt er alle regeringsrapporter (Lynggaard, 2015, s. 155). Genereringen og identificeringen af dokumenterne som værende væsentlige er sket på baggrund af kriteriet om afsenderens centrale rolle og autoritet (Lynggaard, 2015, s. 158), da alle dokumenternes afsendere er af politisk karakter i form af regeringen, ministerier og styrelser, som har autoriteten til at sætte målsætninger og retningslinjer for tiltag på stofmisbrugsområdet. I specialet benyttes dokumenterne til beskrivelser af narkotikapolitikens udvikling i den aktuelle tid. Dermed dækker dokumenterne den ønskede tidsperiode (Lynggaard, 2015, s. 159).

2.4.1.3 Evalueringer

Dokumenterne ”Evaluering af mentorordningen” (Albæk et. al., 2015) og ”Peer-støtteprojektet i Vejle – en indsats i 15M-puljen (2013-2016)” (Psykiatrifonden, u.å.) er tertiære,

da de begge er tilgængelige for offentligheden og samtidig er skrevet efter den begivenhed, de henviser til (Lynggaard, 2015, s. 155). Identificeringen af dokumenterne som værende af væsentlig karakter begrundes i afsendernes autoritet og centrale rolle (Lynggaard, 2015, s. 158). Dette pga. SFI's positionering som et nationalt forskningscenter, der giver dem kompetencer til at udføre store evalueringer og analyser. Vejle Kommune og Psykiatrifonden har en central rolle inden for feltet, da evalueringen af Peer-to-Peer omhandler et projekt, der er udarbejdet af disse to organisationer. Evalueringerne benyttes i specialet til at beskrive deres relationer ift. den historiske udvikling af narkotikapolitikken.

2.4.2 Det kvalitative semistrukturerede interview

De kvalitative interviews udgør specialets primære empiri, da informanternes udtalelser bliver benyttet til besvarelse i begge dele af problemformuleringen. I følgende afsnit vil valget for metoden og udførelsen blive beskrevet.

I specialet benyttes den kvalitative interviewmetode som forskningsredskab. Det kvalitative udgangspunkt i metode er valgt, da det er gennem interviewet der opnås en adgang til menneskers subjektive oplevelser og fortællinger af fænomener ud fra egen livsverden (Tanggaard & Brinkmann a, 2015, s. 31). Denne forståelse af kvalitative interviews er baggrunden for, hvorfor interviewmetoden anses for at være adækvat ifm. empiriindsamlingen. Det er informanternes subjektive oplevelser og erfaringer med Peerfællesskabet, der i denne sammenhæng bliver efterspurgt. Den kvantitative metode er fravalgt, idet formålet primært er, at belyse hyppigheder og sammenhænge, hvor der med den kvalitative metode søges at forklare og forstå (Kvale, 2005, s. 41). Rekruttering og præsentation af informanterne kan ses i Bilag 3.

2.4.2.1 Interviewet

Udførelsen af de foretagne interviews er på baggrund af specialets fænomnologiske ståsted foregået som semistrukturerede livsverdensinterviews med afsæt i interviewguides. Det semistrukturerede livsverdensinterview er karakteriseret ved, at det søger at skaffe beskrivelser fra informantens livsverden for derefter at meningsfortolke disse beskrivelser. Det semistrukturerede interview har et eksplorativt element, da det gennem interviewguiden har en række emner, der søges afdækket, men samtidig er åben for ændringer i rækkefølgen af spørgsmål. Dette giver interviewerens mulighed for opfølgning på informanternes beskrivelser (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 177-178 & 185). Dette gør sig

gældende for de udarbejdede interviewguides brugt i specialets generering af viden i de foretagne interviews. Pga. informanternes forskelligartede roller og tilknytning i Peerfællesskabet er der for de tre interviews udarbejdet individuelle interviewguides (jf. Bilag 4-6), der er medvirkende til, at spørgsmålenes udformning varierer. Dog er de kronologisk opbygget ift. temaer, der vedrører informanternes erfaringer og oplevelser.

De tre interviewguides var opbygget således, at der til start var en briefing, hvor informanterne blev forelagt interviewets emner samt formålet. Derefter skulle de fortælle om deres baggrund og deres rolle i Peerfællesskabet. Det skal dog nævnes, at der i starten af interviewene med hhv. mentor og peer blev foretaget en præsentation af min egen baggrund samt motivation for at skrive specialet om Peerfællesskabet. Begrundelsen for præsentationen af mig selv var, at jeg fra start gerne ville påvirke den interpersonelle relation positivt ved at skabe en god kontakt og ved at få mentor og peer til at føle sig afslappet og trygge. Efter informanternes præsentation blev de bedt om at komme med deres fortolkning af begrebet *mentorordning*. Dette for at høre, hvilke associationer informanterne umiddelbart havde til begrebet. Efterfølgende fulgte interviewspørgsmål omhandlende informanternes erfaringer og oplevelser ved at være en del af Peerfællesskabet. Interviewene blev afrundet med en debriefing, hvor informanterne havde mulighed for at tilføje yderligere eller stille spørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 183).

2.4.3 Analysestrategi

Hensigten med analysen er besvarelse af problemformuleringen, hvilket væsentliggøre en analysestrategi, så dette kan opnås. I det følgende vil specialets analysestrategi præsenteres.

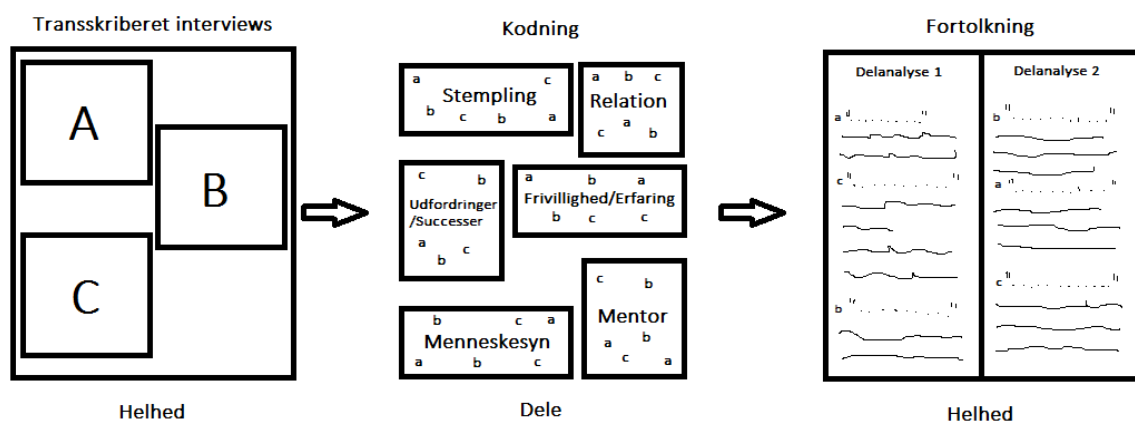
2.4.3.1 Transskription

Da det er valgt at optage interviewene bliver første bearbejdningsled at transskribere det indsamlede empiri. Det er valgt at udføre lydoptagelse af de foretagne interviews, da de nøjagtige sproglige formuleringer af informanternes oplevelser ellers kan gå tabt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 238) Da analysen opbygges på viden genereret i interviewene, ser jeg det fordelagtigt at lydoptage, så transskription bliver så korrekt som muligt. Transskriptionerne vil blive foretaget af specialets forfatter, hvilket har fordele og ulemper. Fordelen ved at det er samme person, der transskriberer, er, at proceduren for transskriptionerne er den samme og dermed bliver de ens i deres udformning (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 239). Ulempen er transskriptionernes reliabilitet, da der ikke er andre

til at gennemgå lydoptagelserne og dermed kan det være svært at foretage en reliabilitetskontrol (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 243). Der vil dog sigtes efter nøjagtighed i nedskrivningen og optagelserne vil blive lyttet igennem efter endt transskription for at høre, om transskriptionerne stemmer overens. Da formålet med interviewene ikke er at lave en sproglig analyse, er det valgt at undlade transskriptioner af lydord som f.eks. ”øhh” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 246). Informanternes udtalelser er i det hele taget ikke transskriberet fuldstændig ordret, da dette kan medvirke til, at transskriptionen vil fremstå som usammenhængende og det kan dermed risikeres, at informanterne bliver fremstillet som mindre begavet. Dette kan samtidig medføre en risiko for uetisk stigmatisering af informanterne (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 246-247).

2.4.3.2 Meningskodning

Ved gennemlæsning af transskriptionerne er der foretaget kodning med nøgleord af relevante passager, da dette muliggør en fortrolighed med materialet. Kodning af transskriptioner har både været begrebsstyret og datastyret. Da den første delanalyse har en deduktiv tilgang, hvor der tages udgangspunkt i teori, er der forud for kodningen udformet nøgleord. Disse nøgleord er: stempling, menneskesyn og workfare. Kodningen har været datastyret ift. anden analysedel, da der her er en induktiv tilgang, idet der tages udgangspunkt i den genererede empiri (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 263). Ved den datastyrede kodning kom følgende nøgleord frem: relation, frivillighed, egenskaber, relation, udfordringer og succeser. Nedenfor ses en illustration over bearbejdningen af transskriptionerne. Gennem bearbejdningen af den indsamlede empiri kommer specialets videnskabsteoretiske ståsted til syne i form af den hermeneutiske cirkel, idet transskriptioner som helheder brydes op i dele for derefter igen at blive samlet til en helhed i analysen.

2.4.3.3 Meningsfortolkning

Gennem meningsfortolkning søges det at nå en dybere forståelse af meningsindholdet i informanternes udsagn. Ved meningskodning koncentrerer meningsindholdet, men ved meningsfortolkning sker der en udvidelse af meningsindholdet. Fortolkningen af meningsindholdet går uden for det, der reelt er sagt i interviewene og der bliver dermed udviklet meningsstrukturer, som ikke umiddelbart forekom i meningsindholdet. Meningsfortolkningen af informanternes udsagn placeres i referencerammer udgjort af teorier og gennemgår hermed en kritisk fortolkning (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 271-272). M.a.o. kan fortolkningerne i dette tilfælde overskride informanternes egne forståelser af mentorordningen i Peerfællesskabet.

Det er valgt at benytte den hermeneutiske meningsfortolkning til at analysere informanternes udsagn. Der er tre fortolkningstrin i denne analysemetode: 1) selvforståelse, 2) kritisk commonsense-forståelse og 3) teoretisk forståelse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 279). Dvs., at der gennem disse trin vil ske en hermeneutisk meningsfortolkning af relevante uddrag fra transskriptionerne. Ved selvforståelse vil de citatuddrag fra informanterne, der findes relevante for besvarelse af problemformuleringen blive fremstillet og fortolket ud fra undersøgerens ståsted og forståelse af disse. Gennem kritisk commonsense-forståelsen arbejdes der videre med citaterne ved, at undersøgeren forholder sig til informanternes selvforståelse og ved inddragelse af almen viden om citatets udsagn. Der kan dermed indføres kritiske synspunkter. Til sidst vil citaterne blive fortolket gennem en teoretisk forståelse, hvor specialets teoriapparat vil blive benyttet, der bevirker, at fortolkningen bliver bredt ud (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 279-281).

2.4.4 Ethiske overvejelser

Interviewet er grundlag for mange etiske problematikker som forskeren skal være opmærksom på gennem selve undersøgelsen og i rapporteringen. Kvale & Brinkmann fremhæver ”*fire felter af usikkerhed*” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 122). Disse fire felter er: konsekvenser, informeret samtykke, forskerens rolle og fortrolighed (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 122).

Specialets informanter blev ved interviewets start informeret om, hvilket formål interviewet havde samt hvilke temaer spørgsmålene ville dreje sig om. Ydermere blev de informeret om deres anonymitet og hvem, der ville få adgang til at læse specialet. Jeg ønskede at være åben omkring formålet og temaerne for spørgsmålene, da dette ville hindre en vildledning af informanterne, hvilket muligvis ville gøre informanterne trygge. hindre en vildledning af informanterne (Ibid., s. 116-117), hvilket forhåbentligt ville gøre informanterne mere trygge ved at fortælle om deres oplevelser og erfaringer. Jeg fandt det vigtigt, at gøre informanterne anonyme i respekt for deres privatliv og for at beskytte informanterne mod mulige konsekvenser af interviewet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 116-118) samt i forhåbning om, at informanterne ville turde komme frem med deres ærlige holdninger. Samtidig med at anonymiseringen og fortroligheden kan beskytte informanterne, kan anonymiteten give forskeren mulighed for at fortolke informanternes udsagn uden at blive sagt imod (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 118). Dette har jeg som forsker selvfølgelig ingen intentioner om at gøre. Anonymiteten er udelukkende kun for at beskytte informanterne. Det sidste felt af usikkerhed omhandler forskerens rolle. Dette felt beskrives som værende forskerens forhold til informanterne, der kan bevæge sig mellem et personligt venskab og en professionel distance (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 119-120). Jeg har gennem mine interviews forsøgt at finde en gylden vej mellem det personlige venskab og den professionelle distance. Som beskrevet tidligere (jf. afsnit 2.4.2.1) fremførte jeg en præsentation af mig selv med begrundelsen, at gøre informanterne mere trygge og give dem en mulighed for at komme til at lære mig lidt bedre at kende. Denne præsentation har været et skridt over i det personlige venskab. Den professionelle distance føler jeg, er opnået, idet interviewene blev afholdt over én dag, hvilket har gjort, at der ikke har været mulighed for at skabe en egentlig relation.

Ønsket med specialet er som tidligere beskrevet (jf. afsnit 1.5), at mentorerne og peerene får en stemme. Derfor har jeg bestræbt mig på, at benytte deres udtalelser i specialets

analyse, så deres erfaringer og oplevelser omhandlende betydningen af mentorordningen i Peerfællesskabet ikke forsvinder.

2.5 Kvalitetssikring

I det følgende vil overvejelserne omhandlende specialets kvalitet beskrives gennem begreberne *reliabilitet*, *validitet* og *generaliserbarhed*.

2.5.1 Reliabilitet

Reliabilitet omhandler forskningsresultaternes troværdighed og konsistens. Det behandles samtidig i relation til om andre forskere på andre tidspunkter kan genskabe undersøgelsens endelige resultat (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 318). M.a.o. skal der være en gennemsigtighed og transparens (Tanggaard & Brinkmann b, 2015, s. 523). Gennemsigtigheden er forsøgt opnået ved at synliggøre de metodiske og teoretiske overvejelser samt fremhævelse af forforståelser. Ydermere er gennemsigtigheden forsøgt opnået ved en så nøjagtig transskription af de foretagne interviews som muligt. Reliabiliteten i forlængelse af konsistens og overensstemmelse kan være sværere at opnå ift. informanternes udsagn, da der i specialet er et lavt antal af informanter. Det skal dog påpeges, at informanternes udsagn ikke ses som værende forkerte på baggrund af dette, da det er informanternes egne erfaringer og oplevelser, hvilket gør dem gyldige og troværdige i sig selv.

2.5.2 Validitet

Validitet omhandler, hvorvidt det, der ønskedes undersøgt i problemformuleringen er blevet besvaret (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 318). Dette er undervejs forsøgt sikret ved at være bevidst om specialets problemformulering bl.a. med rekrutteringen af informanter. Endvidere er der blevet sigtede mod at give et nøjagtigt og korrekt billede af den indsamlede empiri gennem det valgte teoriapparat og ydermere tage informanternes udsagn for valide.

2.5.3 Generaliserbarhed

Interviewforskningen bliver mødt med kritik ift. generaliserbarheden af denne. Kritikken lyder på, at resultaterne af et interview ikke kan generaliseres, da antallet af subjekter er for få. Dog påpeges det, at antallet afhænger af undersøgelsens formål (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 229). Idet der søges at opnå et treparts perspektiv på mentorordningen i Peerfællesskabet, anses dette perspektiv at være opnået, da informanterne udgøres af en

mentor, en peer og projektlederen. Kvale & Brinkmann pointerer, at "(...) *universel generalisering erstattet af overførlighed af viden fra én situation til en anden under hensynstagen til den sociale videns kontekstualitet og heterogenitet.*" (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 229). Denne overførlighed er begrænset af det kontekstuelle ved specialets case, idet casen er af ekstrem karakter (jf. afsnit 2.2). Den viden, der er genereret i interviewene kan heller ikke på samme måde reproduceres, da svarene muligvis ville have været anderledes, hvis det havde været andre informanter. Dette er dog ikke ensbetydende med, at den genererede viden er fejlagtig og forkert. Den er derimod i den kontekstuelle forstand "sand" (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 332-333).

2.6 Teoretisk rammesætning

Nedenstående afsnit har til formål at redegøre for specialets teoriapparat til analysen af dokumenter ift. beskrivelse af den narkotikapolitiske udvikling og til analyse af informanternes subjektive oplevelser og erfaringer med mentorordningen i Peerfællesskabet. Heraf benyttes de tre første teorier til at analysere og give en større nuancering af narkotikapolitikens historiske udvikling. Herefter benyttes samme tre teorier til at analysere tre mentorordningers relation til udviklingen i narkotikapolitikken. Sidstnævnte teori bruges til analyse af et trepartsperspektiv på oplevelser og erfaringer med mentorordningen i Peerfællesskabet.

2.6.1 Velfærdsstatens menneskeopfattelse

Teorien anses som værende relevant, idet den beskriver, hvordan sociale problemer håndteres i velfærdsstaten ud fra den menneskeopfattelse, der er fremtrædende i samfundet (Jensen & Prieur, 2015, s. 146).

Der forefindes to menneskeopfattelser i velfærdsstaten. I den aristoteliske menneskeopfattelse beskrives mennesket som værende et socialt væsen, der indoptager samfundets regler og normer som en praktisk intelligens. Det er eksterne forhold som f.eks. positive sociale relationer, gode økonomiske ressourcer, politisk deltagelse og venskaber, der betinger om mennesket opnår velfærd. Alle borgere i det aristoteliske samfund tilbydes lige muligheder og livschancer. Mennesket kan ufrivilligt blive slået ud af kurs af enten ydre eller indre omstændigheder, og det er samfundet, som bør kompensere for dette (Jensen & Prieur, 2015, s. 146-147).

I den epikuræiske opfattelse forstås mennesket som egoistisk, kalkulerende og beregnende. Mennesket vil forsøge at opnå størst mulig lykke og lyst, men uden at skulle

opleve smerte og lidelse. I den epikuræiske menneskeopfattelse er alt arbejde et offer og ubehageligt, og velfærden er individuelt og subjektivt, da mennesket handler på en lyst-smerte-kalkulator. M.a.o. ses menneskets nuværende situation som selvvalgt (Jensen & Prieur, 2015, s. 148).

Da mennesket i den epikuræiske menneskeopfattelse ses som kalkulerende, er kriminelle ifølge denne opfattelse også kalkulerende og rationelle aktører. Det betyder, at mennesket er kriminelt, fordi det kan svare sig. Forebyggelse af kriminalitet handler i den epikuræiske menneskeopfattelse ikke om forbedring af de sociale forhold i samfundet. Derimod er der tale om at vanskeliggøre den kriminelle handling, afskrækkelse, overvågning, længere fængselsstraffe og kontrol samt en oplæring i at den kriminelle handling ikke kan svare sig (Jensen & Prieur, 2015, s. 159).

Jensen & Prieur referere til Flemming Balvigs to tænkemåder, der omhandler den kriminalpolitiske udvikling, som kan spores i det danske samfund. I det Balvig betegner som det moderne paradigme, opfattes mennesket som værende grundlæggende god. Social deprivation såsom mangel på uddannelse, penge, arbejde og sociale relationer er forklaringen på forbrydelser. Målet for straffen er resocialiseringen af den kriminelle og succeskriteriet for kriminalpolitikken er færre kriminelle og mindre kriminalitet. Ydermere skal den rationelle politik sikres gennem viden og ekspertise (Jensen & Prieur, 2015, s. 154-155).

I den anden tænkemåde som Balvig betegner som det senmoderne paradigme, anses mennesket for at være grundlæggende egoistisk. Manglende kontrol og selvkontrol er forklaringen på forbrydelser og målet med straffen er uskadeliggørelse og hævn. Den rationelle politik træder i baggrunden og de emotionelle reaktioner får mere plads (Ibid.). Politik bliver i det senmoderne paradigme begrundet med at være fordelagtig for samfundet og ikke som værende velfærdsrettigheder (Jensen & Prieur, 2015, s. 157).

2.6.2 Welfare/workfare

Jacob Torfings teori om workfare og welfare ses relevant, da den kan belyse, hvilken betydning samfundsudviklingen har på politiske indsatser. Torfing har beskrevet den danske social- og beskæftigelsespolitikens udvikling, der relativt gnidningsfrit er gået fra at have et passivt forsørgelseskoncept til et aktiveringskoncept (Torfing, 2004, s. 9). Torfing beskriver, med forbehold, den danske stat i perioden 1940erne til 1970erne som værende *Keynesian Welfare National State*, hvor velfærden blev set som et universelt gode og en

rettighed for samfundets borgere. Forsørgelsesydelse udgjorde en kollektiv løsning på sygdom, arbejdsløshed og invaliditet. Ydelserne skulle samtidig sikre at borgere, der stod uden for arbejdsmarkedet stadig kunne tage del i masseforbruget. I slutningen af 80'erne og starten af 90'erne begynder udbredelsen af en ny type velfærdsstat kaldet *Schumpeterian Workfare Postnational Regime*. Her bliver der lagt vægt på borgernes pligt og ret til selv at fremme deres integration på arbejdsmarkedet gennem forskellige aktiveringsforanstaltninger (Torfing, 2004, s. 24-27). Velfærdssystemerne i workfare-regimet skulle sikre at de borgere, der stod uden for arbejdsmarkedet i ledighed, hurtigst muligt blev i stand til at komme tilbage og forblive en del af arbejdsfællesskabet (Torfing, 2004, s. 29). Aktiveringstankegangen i workfare-regimet skubber welfare-fokusset omkring borgernes begrænsninger og problemer over på et fokus til borgernes udviklingsmuligheder og ressourcer (Torfing, 2004, s. 35). Nedenfor ses et skema over en sammenligning af workfare og welfare.

	WELFARE (FORSØRGELSE)	WORKFARE (AKTIVERING)
Grundlag	Rettighedsbaseret	Rettigheder kombineret med pligter
Funktion	Socialisering af risici	Individualisering af risici
Mål	Sikre levestandard og dermed mulighed for reproduktion af arbejdskraften gennem deltagelse i masseforbruget	Sikre arbejdsmarkedsintegration og dermed lavere offentlige socialudgifter og mindre pres på arbejdsmarkedet
Middel	Forholdsvis generøse forsørgelsesydelser	Krav om deltagelse i ordninger der øger de lediges chancer for at få et ordinært job

Torfing, 2014, s. 25.

Torfing påpeger endvidere, at der er to retninger af workfare: *work first*-tilgangen og *human capital*-tilgangen.

Work first-tilgangen fokuserer snævert på de ledige og opfatter dem som individer, der er nyttemaksimerende rationelle mennesker, som skal kontrolleres, straffes og motiveres. Målet med work first-tilgangen er at få folk hurtigt i et ordinært arbejde. Relationen

mellem workfare og welfare er karakteriseret ved, at welfare bliver erstattet af workfare (Torfing, 2004, s. 41).

Human Capital-tilgangen fokuserer derimod på arbejdsstyrken som helhed og opfatter de ledige borgere som ressourcebærende sociale aktører, der skal myndig- og mægtiggøres. Målet i human capital-tilgangen er en udvikling af den humane kapital hos de ledige ved opgradering og vedligeholdelse af deres kompetencer og kvalifikationer gennem jobtræning og uddannelse. Welfare bliver i den human capital-tilgang suppleret med workfare (Torfing, 2004, s. 41).

2.6.3 Stemplet som afviger

Stemplingsteorien af Howard Becker ses anvendeligt, da den giver en forståelse af den påvirkning og betydning de narkotikapolitiske ændringer giver for den enkelte stofmisbruger. Det centrale budskab hos Becker er, at stemplingen af et individ kan være medvirkende til at individet bliver presset længere ud i udkanten af samfundet end individet ellers ville være blevet (Becker, 2005, s. 9). Becker definerer afvigelse som:

(...) er afvigelse ikke en egenskab ved den handling, personen begår, men snarere en konsekvens af andres anvendelse af regler og sanktioner i forhold til en regelbryder. Afvigeren er en person, som denne etiket er blevet hæftet på med succes (...). (Becker, 2013, s. 29-30).

Sociale afvigelser bliver altså skabt af samfundet. Det er samfundet og dermed menneskerne omkring den enkelte afviger, som fremsætter og formulerer de regler, der kan være medvirkende til at forårsage afvigelse, når reglerne bliver brudt. M.a.o. kan afvigende adfærd kun hænde, hvis det omkringliggende samfund karakteriserer adfærden som værende afvigende (Becker, 2013, s. 29-30). I sammenhæng med dette sondres der mellem fire forskellige former for afvigende adfærd. De fire afvigende adfærd er adskilt ift. om afvigelsen er opdaget, og om der overhovedet er begået en afvigelse (Becker, 2013, s. 39). Nedenstående ses en figur over typologien af de fire former af afvigende adfærd.

	<i>Regelefterlevende adfærd</i>	<i>Regelbrydende adfærd</i>
<i>Opfattet som afvigende</i>	Uforskyldt anklaget	Åbent afvigende
<i>Ikke opfattet som afvigende</i>	Konform	Hemmeligt afvigende

Becker, 2005, s. 39

Konform adfærd kategoriserer de individer, der overholder de samfundsopsatte regler og som opfattes regelopfyldende af andre. Den *åbent* afvigende adfærd er derimod kategoriseringen af de individer, der overtræder de samfundsopsatte regler og hvor andre også opfatter disse individer som regelbrydere. *Uforskyldt anklaget* karakteriserer de individer, hvor andre betragter individet som regelbrydende, uden det har brudt sig mod reglen. Den sidste type er *hemmeligt afvigende*. Her har individet i det skjulte ikke efterlevet de samfundsopsatte regler og er derfor heller ikke blevet opdaget og stemplet som afvigende af andre (Becker, 2013, s. 39-40). Men før en handling kan ses som afvigende og dermed stemple nogle individer som afvigere, så skal der være nogen til at skabe en regel, der definerer en handling som afvigende. En regel opstår ikke per automatik (Becker, 2013, s. 164). Begrebet *moralske entreprenører* bruges om de mennesker, hvis initiativ producerer regler. Regelskabere er en beslægtet art til begrebet, og prototypen på regelskaberen er det, der kaldes for *den reformerede korsfarer*. For korsfareren gælder det, at der skal regler til, så alt i verden bliver rigtigt. Endvidere må alle midler i brug for at afskaffe problemet. Dog kan der ses stærke humanitære undertoner hos den reformerede korsfarer, da korsfareren ikke kun er optaget af at få andre mennesker til at gøre, hvad han synes er rigtigt, men derimod tror korsfareren på, at menneskene selv ville få det godt, hvis de gør det rigtige. Korsfareren ønsker at hjælpe de mennesker, som befinder sig i de lavere lag til at få en bedre status (Becker, 2013, s. 151-152). Regler skabes i alle af samfundets sociale grupper og anses for at være definitioner på adfærd og situationer, som er rigtige eller forkerte. Reglerne kan være uformelle, der fremtræder som usagte normer og traditioner, eller så kan reglerne være formelle, såsom lovgivninger (Becker, 2013, s. 23). Evnen til at fastsætte regler og herefter gøre reglerne gældende for andre af samfundets grupper omhandler forskelle i magt. Magten tildeles ift. gruppernes sociale position (Becker, 2013, s. 38).

Becker lægger i sin stemplingsteori vægt på begrebet *afvigende karriere*. Når et individ udøver en ikke-konform handling, så er det første skridt ind i en afvigende karriere (Becker, 2013, s. 44). Som beskrevet tidligere er det andres reaktioner på individets adfærd, der bestemmer om adfærden er regelbrydende eller ej, og netop dette er afgørende for individets opbygning af et mønster af afvigende adfærd. M.a.o. har opdagelsen og stemplingen af en afvigende adfærd fra andre mennesker en betydelig rolle i karrieren som afviger. At blive opdaget og stemplet, har for individet signifikante konsekvenser for

deltagelsen i sociale sammenhænge og for individets selvbillede. Derudover sker der en radikal ændring af individets offentlige identitet, som konsekvens heraf (Becker, 2013, s. 50). Sidste skridt i en afvigende karriere er, når individet bliver deltagende i en organiseret afvigergruppe. Fælles for de deltagende i gruppen er deres afvigelse og dette kan give medlemmerne en fællesskabsfølelse, idet de er konfronteret med de samme problemer. I afvigergruppen kan der forekomme et rationale eller selvbekræftende ideologi, der kan betyde, at individet vil forsætte med den afvigende adfærd, da den selvbekræftende ideologi vil retfærdiggøre dette (Becker, 2013, s. 56-57).

2.6.4 Mentorordning

Følgende teori ses anvendelig, da den beskriver, hvilke elementer, der har betydning for at et mentorforløb bliver en succes og hvilke elementer, der kan være faldgruber. Et mentorforløb bliver defineret som:

Mentoring is the process by which one person (the mentor) encourages another individual (the mentee) to manage his or her own learning so that the mentee becomes self-reliant in the acquisition of new knowledge, skills and abilities, and develops a continuous motivation to do so. (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 16).

En mentorordning inkluderer mange ting. I det følgende afsnit vil det, der er relevant for specialets analyse blive beskrevet. Det skal påpeges, at Nadine Klasen & David Clutterbuck bruger begrebet *mentee* om den person, der får mentorstøtte. I analysen benyttes *peer*, da dette bliver brugt i casen.

I mentorforløbet skal mentees kunne snakke om deres problemer for herefter, når det er passende, afklare og reflektere sammen med mentoren, og så skal mentoren udfordre menteen ift. denne afklaring og reflektering. Mentoren skal hjælpe menteen til en refleksion af tanker, følelser, adfærd og holdning samt til at se en udfordring fra flere vinkler (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 16). For at forbedre og udvikle menteens potentiale til opnåelse af mål skal erfaringer og forudgående viden, der er relevant for forløbet benyttes. Mentees skal motiveres og burde aldrig få opfattelsen af, at et mål er uopnåeligt, og mentor skal have den overbevisning og forståelse, at en kombination af støtte og vejledning og stor indsats samt hårdt arbejde kan skabe større succes for menteen i opnåelse af læringsmål. Mentorordningen inkluderer også et professionelt venskab

mellem mentee og mentor, og deling af læring og erfaringer (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 9-10).

Egenskaber

Med inspiration fra Kathy Kram har Klasen & Clutterbuck beskrevet en række funktioner, som mentoren bør besidde for at udvikle menteens læring. Funktionerne er styret af menteens behov, hvilket er ensbetydende med, at mentoren ikke kan besidde alle funktioner i relationen. Mentor skal udfordre ideer, antagelser og adfærd. Ydermere skal mentor skabe et rum, der er sikkert, fortroligt og hvor menteen ikke føler sig dømt. Mentoren ”skal være der” og skal komme med råd og vejledning, hvis menteen er på vej ud af et forkeret spor, så menteen dermed kan komme på rette spor igen. Derudover skal mentor være en troværdig rollemodel (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 22-23).

Udover mentors funktioner har Klasen & Clutterbuck opstillet en række af egenskaber, færdigheder, kvaliteter og holdninger både mentor og mentee skal besidde for at mentorforløbet bliver succesfuldt (Klasen & Clutterbuck, 2002 s. 149).

En af de egenskaber en mentor skal være i besiddelse af, er, at være bevidst om sig selv. Selvbevidsthed omhandler indsigt om mønstre i egen opførelse og adfærd, og hvilken betydningen disse kan have for mentoren selv og andre. Selvbevidsthed muliggør adfærdsændringer og er essensen af læring samt kontrol over personlige forandringer (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 153).

De kvaliteter som mentoren bør have, er tålmodighed, selvtillid og positivitet. Mentoren skal være tålmodig ift. menteens forståelse, da menteen ikke besidder samme erfaringer som mentoren, og det kan derfor tage en rum tid før menteen opnår en forståelse af en given situation. Under mentorforløbet er det ikke kun menteen, der deler sensitive oplevelser og dermed viser sin sårbarhed, også mentoren deler ud af sine erfaringer, der kan være ydmygende. Derfor skal mentoren besidde en vis mængde selvtillid. Ydermere skal mentoren være positiv, opmuntre, motivere og støtte menteen, så han eller hun bliver kompetent, selvstyrende og selvstændig (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 160-161).

De holdninger og overbevisninger som mentoren skal besidde, kan samles til en enkelt ting: en overbevisende interesse for at skabe udvikling af andre mennesker. Mentoren bør tage menteens håb, ønsker og problemer alvorligt og ydermere tro på menteens potentiale. Besidder mentoren ikke denne interesse for menteen kan hele mentorforløbet virke invasiv

og anstrengende, og sidste end kan det betyde at mentorforløbet afsluttes før tid (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 162).

Mentoren skal desuden besidde en vis mængde erfaring og viden på området, hvori mentorforløbet foregår (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 150). Mentorens erfaring er også med til at gøre undersøgende og reflekterende spørgsmål mere meningsfulde, når de er baseret på livserfaringer. På baggrund af erfaringerne kan mentoren også bedre vurdere, om menteen kan være på vej til at lave en fejltagelse, der kan få stor betydning for hans eller hendes liv. Det kan også have stor betydning for forholdet, at mentoren har haft negative erfaringer og lært af disse, da dette kan være med til, at menteen er knap så bange for også at begå fejl. Mentorens viden og erfaringer kan bruges til at gøre menteen mere selvhjulpne og gøre dem i stand til at realisere deres mål (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 152-153).

Menteen kan ved særlige karakteristika og adfærd skabe positiv indvirkning på mentorforholdet. Disse karakteristika kan bl.a. være respekt for andre og en adfærd, hvor fortrolighed opretholdelse samt en aktiv søgning af mentors input (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 164).

Relation

For at opbygge relationen mellem mentor og mentee skal visse egenskaber være til stede. Tillid er den vigtigste egenskab, da mentorforholdet er intimt og bearbejder sensitive problemer, emner og udfordringer samt menteens svagheder. Uden tillid er forholdet ikke muligt (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 154-155). Relationen er derudover karakteriseret ved at have en lige magtbalance. M.a.o. er mentor og mentee ligeværdige (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 20). Udover at tillid og en lige magtbalance er essentielt for relationen, så er frivillighed også en vigtig egenskab. Klasen & Clutterbuck referer i bogen til M. J. Warners opsætning af myter omkring mentorordningen (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 43). En af disse myter er, at mentoren skal udvælges for menteen. Warner påpeger dog, at relationen mellem mentor og mentee ikke kan fungere, hvis ikke relationen er opbygget på frivillighed. Er relationen opbygget på frivillighed, har menteen i første omgang også lyst til at indgå i et mentorforløb. Derudover indebærer en frivillig relation også, at relationen bliver god, da mentorforløbet har været ønsket af mentor og mentee. Når menteen vælger sin mentor af frivillighed kan baggrunden være, at menteen føler, at han/hun kan lære en masse ting fra denne person. Ydermere har menteen respekt for

personen, og de to ligner personlighedsmæssigt muligvis hinanden meget. Fordelene ved at mentee selv vælger sin mentor, kan være, at læringsudviklingen sker hurtigere og relationen også bliver hurtigere opbygget. Faldgrupperne kan være, at mentor og mentee ligner hinanden for meget og derfor kan læringsudviklingen blive minimal. Endvidere kan det risikeres, at parterne blot nyder hinandens selskab og undlader at opsætte udfordrende læringsmål. Disse faldgrupper kan undgås, hvis mentoren bliver valgt for menteen. Faldgrupperne ved at mentoren udvælges af en anden, kan så til gengæld være, at relationen mellem mentor og mentee ikke bliver en positiv relation. Derudover kan det risikeres at mentoren stiller for store udfordringer og ikke møder menteens behov (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 44-45).

Goder og gener

Der kan både være goder og gener for mentoren og menteen i mentorforløbet. Fordelene for menteen kan bl.a. være tilfredsstillelse og motivation. Mentoren kan være med til at opretholde menteens momentum gennem tilfredsstillelse og motivation. Denne opbakning kan også hjælpe menteen til at have mere selvtillid ift. sin viden. Ydermere kan mentoren hjælpe til store personlige forandringer og åbne dørene til nye netværksmuligheder for menteen (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 32-33).

For mentoren kan goderne være læringserfaring og respekt. Læringen kan indeholde nye ideer, viden om sociale relationer og feedback. Læringen kan ydermere ske gennem erhvervelsen af nye evner og færdigheder ift. selve mentorrollen. Mentoren kan med deltagelse i mentorordning også opnå større respekt fra omverden (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 24 & 34).

Udover goderne kan der som sagt også være gener for både mentoren og menteen. Disse kan være fortrolighedsbrud mellem mentor og peer, og andres negative følelser. Menteen og mentoren kan begge blive modarbejdet, hvis der er en tredjepart, der føler sig sat i dårligt lys (Klasen & Clutterbuck, 2002, s. 41).

Kapitel 3 – Analyse

Kapitlet består af specialets to delanalyser. Der vil indledningsvist blive præsenteret en kortfattet beskrivelse af narkotikapolitikens historiske udvikling for at få en indlevelse i feltet. Herefter følger specialets delanalyser.

3.1 Narkotikapolitikens historiske udvikling

Beskrivelsen af den narkotikapolitiske udvikling har sin start i 1950'erne, da det er i dette årti, hvor stramminger af lovgivning påbegyndes. Beskrivelsen afsluttes med et nutidigt perspektiv.

1950'erne – Indledning og stramminger

Omkring 1950 skønnede Sundhedsmyndighederne, at der i Danmark var mellem 1.000 og 1.500 misbrugere. I 1953 kom de første stramminger af opiumslovgivningen og samtidig blev illegal besiddelse af stoffer kriminaliseret. I 1955 kom Lov om Euforiserende Stoffer (LES). Denne lov blev grundlaget for den nuværende kontrol af distribution med stoffer i Danmark. Efter lovens vedtagelse sås der til midten af 1960'erne en ro på narkotikaområdet. Endvidere fik Sundhedsstyrelsen ansvaret for narkotikaområdet samt de indsatser, der skulle gøre bod på narkotika-problemet (Storgaard, 2000, s. 72-74).

Den 23. januar 1969 blev en historisk dag for narkotikapolitikken. Det var på denne dag, at Folketinget afholdt den første store debat omhandlende en redegørelse for tiltag, der skulle imødegå narkotika-problemet (Storgaard, 2000, s. 75). Under debatten var også omfanget og årsagerne til det, der dengang blev omtalt ”ungdomsnarkomani” centralt. Der blev bl.a. peget på samfundsudviklingens hastighed som en årsag. Politikerne så også ungdomsoprør, virkelighedsflugt og unges mistilpasning som årsag til den voldsomme udvikling i narkotika-problemet. Myndighedernes indsats måtte derfor ramme bredt og politikerne fremtonede balancen mellem myndighedsindsatser, behandling og kontrol samt oplysning, der skulle ske i et forebyggende perspektiv (Storgaard, 2000, s. 76). På baggrund af bl.a. mediernes dækning af den voldsomme udvikling på narkotikaområdet og fremtrædende krav om hårdere straffe for handel og indsmugling af narkotika samt krav om skrappe kontrol, vedtog Folketinget i juni 1969 en skærpelse af straffen for narkotikakriminalitet iht. LES (Storgaard, 2000, s. 79).

1970erne – Behandlingsorienteret 70er

Misbrugsmønsteret ændrede sig i starten af 70erne. Dette blev gjort klart på et seminar, der blev afholdt af Kontaktudvalget, det, der senere kom til at hedde Alkohol- og Narkotikarådet (Storgaard, 2000, s. 106), i 1972. Tendensen til forbrug af hash så ud til at gå tilbage, mens brugen af opiater, så ud til at blive forøget. Dette blev af Kontaktudvalget tolket som en ændring af forbrugsmønsteret, hvor stofmisbrugerne bevægede sig fra et ideologisk betonet misbrug af hash til en mere misbrugspræget brug, hvori stofmisbrugerne i forvejen var socialt belastet samt fysisk og psykisk udsatte. Kontaktudvalget skønnede endvidere antallet af stofmisbrugere til at være omkring 5.000 (Storgaard, 2000, s. 83). På samme seminar blev det gjort klart, at der skulle ske en udbygning af behandlingssystemet. Der blev etableret amtskommunale ungdomscentre, som på daværende tidspunkt var under opbygning i flere forskellige amter. Disse centre skulle behandle stofmisbrugere ud fra de behandlingsprincipper, som var angivet i Redegørelse II fra 1970, der var publiceret af Kontaktudvalget. Behandlingsprincipperne handlede om at opdele behandlingen i fire faser. Første fase var opsøgning. Anden fase var den indledende behandling. Tredje fase omhandlede revalidering og stabilisering, og fjerde fase var indslusning i samfundet (Storgaard, 2000, s. 84). Behandlingen blev ydermere professionaliseret, idet socialpædagogerne indtog feltet som både ledere og medarbejdere. Derudover var målet med behandlingen, at den enkelte stofmisbruger skulle blive stoffri og ydermere var behandlingen døgnbaseret (Ege, 2013, s. 435-436).

Den narkotikapolitiske linje var i starten af 1970erne behandlingsorienterede over for de mennesker, som var i besiddelse af narkotika til eget forbrug, og hvor der samtidig ikke forelå en mistanke om, at der foregik handel. Politikerne ønskede med deres narkotikapolitik heller ikke at kriminalisere stofmisbrugerne yderligere. Den behandlingsorienterede politiske linje kom dog i fokus under en politisk debat i 1976. Her blev der sat spørgsmålstegn ved om man skulle fortsætte den relative liberale narkotikapolitik eller om der skulle foretages mere restriktive skridt (Storgaard, 2000, s. 93-94).

Det var dog ikke før i november 1979, at narkotikaproblemet for alvor igen kom på den politiske dagsorden. Det blev bl.a. fastslået, at stofmisbrugsmønsteret igen havde forandret sig. Heroin var i omfattende grad blevet en del af stofmisbrugsmiljøet og var på daværende tidspunkt blevet det mest dominerende narkotika. Antallet af stofmisbrugere var også

steget og lå nu estimeret til være mellem 6.000 og 9.000. Ydermere var stofmisbrugsmiljøet karakteriseret ved at være blevet mere barsk og brutal. Resocialiseringen var på grund af arbejdsløshedssituationen blevet mere vanskeligt og kriminaliteten i miljøet var blevet højere. Stofmisbrugsmiljøet havde altså ændret sig fra at være et miljø med ungeoprør i 1960'erne til et mere kriminaliseret og brutalt miljø. Med denne redegørelse konkluderedes det i Folketinget, at der skulle ske en øgning i indsatserne på det behandlingsmæssige og forebyggende område. Forebyggelsesarbejdet skulle ikke bare have fokus på oplysning, men også på forbedring af livsvilkårene i samfundet. Behandlingen skulle foregå som en socialpædagogisk opgave og hovedformålet måtte ikke blot være at gøre stofmisbrugeren stoffri, men også sørge for at stofmisbrugeren blev resocialiseret. Ydermere skulle der være fokus på psykisk og fysisk bedring i behandling, og samtidig skulle behandlingen være en proces, hvor den enkelte stofmisbruger blev mødt og støttet i tilegnelse af andre normer end de, der fandtes i stofmisbrugsmiljøet (Storgaard, 2000, s. 94-95).

1980'erne – Resocialisering med kontrol

Narkotikasituationen blev i starten af 1980'erne mere alvorlig ifølge de statistiske indikatorer. Dette udløste en række debatter og lovinitiativer i Folketinget. Blandt disse var Fremskridtspartiets forslag om at få narkomani optaget på en liste over *”alment farlige sygdomme i henhold til loven om foranstaltninger mod smitsomme sygdomme”* (Storgaard, 2000, s. 100). Med forslaget ville Fremskridtspartiet gøre det lovligt at foretage tvangsmæssige foranstaltninger over for stofmisbrugeren. Dette skulle hjælpe, med Fremskridtspartiets ord, staklerne, så de kunne komme ud af sygdommen. Samtidig skulle det forhindre en udbredelse af sygdommen til andre mennesker i det danske samfund. Forslaget faldt ved anden behandling, da de andre ordførere troede på behandlingsprincipperne, som hvilede på frivillighed og motivation (Storgaard, 2000, s. 102). I 1982 blev der fremlagt et forslag til lov omhandlende et nationalt register af stofmisbrugere. Forslagets sigte var bl.a. en registrering af antallet af stofmisbrugere og hindring i at nogle stofmisbrugere modtog behandling to forskellige steder samt kunne registeret fungere som data for forskning af behandlingseffekten. Forslaget blev dog afvist af daværende indenrigsminister Henning Rasmussen. Rasmussen mente, at det ville få en negativ effekt, idet optagelse i et register ville få mange stofmisbrugere til at undgå søgning af behandling. Årene 1980-82 var kendetegnet af en intensiv narkotikadiskurs,

selvom der ikke blev lavet lovmæssige ændringer. Derimod kom der senere til at ske store ændringer på behandlingsområdet og det administrative område (Storgaard, 2000, s. 105-106).

I 1984 publicerede den daværende regering en narkotikaredegørelse. Heri blev antallet af stofmisbrugere skønnet til at ligge på 6.000 til 10.000 (Storgaard, 2000, 108). Skønnet havde altså ikke ændret sig betydeligt fra skønnet i 1979. Redegørelsen beskrev endvidere, at gennemsnitsalderen nu var omkring 27 år, hvilket var ensbetydende med, at de fleste stofmisbrugere havde et længere stofmisbrug bag sig. Derudover havde misbrugsmønstret ændret sig og bar nu præg af at være blandingsmisbrug. Regeringen åbnede også op for substitutionsbehandling med metadon for de stofmisbrugere, der ikke længere profiterede af et almindeligt behandlingsforløb. Det blev dog pointerede, at det fortsat var den socialpædagogiske behandling med stoffrihed og resocialisering som mål, der var den primære behandlingsform (Storgaard, 2000, s. 110-111). Udover regeringens redegørelse udkom, det, der nu hed Alkohol- og Narkotikarådet med en rapport, hvor der var fokus på de eksisterende behandlingstilbud og stofmisbrugernes behandlingsbehov samt blev der stillet forslag til ændringer af behandlingstilbuddene. ”At møde mennesket, hvor det er” var rapportens titel, som henviste til et skifte i holdning, der allerede havde været oppe på en konference i 1981. Her var budskabet individualiseret løsningsmodeller, større differentieringer af behandlingsmål og en opprioritering af behandlingsformer, der ikke var institutionspræget. Et af de skelsættende punkter i rapporten var anbefalingen om også at gøre skadesreducing til et behandlingsmål. Alkohol- og Narkotikarådet argumenterede i anbefalingen for, at det enkelte menneske skulle blive mødt, hvor det aktuelt befandt sig og derfor tilbydes behandling ift. dette (Storgaard, 2000, s. 114). I regeringens redegørelse gik de skridtet videre ift. anbefalingen. Regeringen beskrev, hvordan behandlingsindsatserne ikke ensidigt skulle sigte mod at ”helbrede” stofmisbruget, men derimod også tilbyde rehabiliterende initiativer mens stofmisbruget stadig foregår. Denne tilkendegivelse af et retningskifte henimod et skadesreduceringsselement var ikke set før i dansk narkotikapolitik (Ege, 2013, s. 437 & Storgaard, 2000, s. 114).

I slutningen af 80erne blev det tidligere skøn over antallet af stofmisbrugere revideret og det mentes nu, at der var 10.000 stofmisbrugere i samfundet. Blandingsmisbruget var stadig det, der prægede misbrugsmønstret (Storgaard, 2000, s. 118). Misbrugspopulationen i den sidste halvdel af 80erne var karakteriseret af mange

forskellige typer af stofmisbrugere. Der var yngre blandingsmisbrugere, HIV-smittede, børn af stofmisbrugere og ældre injektionsmisbrugere. Denne bredspektrede population gav store udfordringer i behandlingssektoren, hvilket førte til en debat om, hvordan et krav om forskellige former for behandlingstilbud kunne efterkommes (Storgaard, 2000, s. 121).

I 1989 afholdte Alkohol- og Narkotikarådet en konference under emnet ”Forhindrer forbud forbrug”. Tilstede ved konferencen var alle relevant sektorer inden for narkotikaområdet. Det blev på konferencen gjort klart, at der var enighed om at fastholde forbuddet for visse former af narkotika. Endvidere skulle retsforfølgning og efterforskning stadig adresseres mod bagmændene og dermed ikke den enkelte stofmisbruger, idet holdningen var, at denne kriminalisering kunne føre til yderligere udstødelse og elendigørelse. Der blev dog udtrykt bekymring over den udvikling, der sås i indsætterne. Forebyggelses- og behandlingsindsætterne var blevet svækket, hvorimod der sås en stigning af indsatser på kontrolsiden. De tilstedeværende på konferencen blev derfor enige om en omprioritering af ressourcer, så forebyggelses- og behandlingsindsætterne fik tildelt flere, og kontrol- og straffeforanstaltninger modtog færre ressourcer (Storgaard, 2000, s. 125-126).

1990erne – Forskellige strategier i spil

I 1990erne blev skønnet over antallet af stofmisbrugere endnu en gang revideret og det blev vurderet, at der nu var mellem 13.000 og 14.000 mennesker med stofmisbrug. Populationens sundhedsmæssige og sociale situation blev til stadighed dårligere. Den var præget af forringede behandlingsmuligheder, HIV-epidemiens trussel og kaotisk blandingsbrug. Herudover tilstødte endnu en type af stofmisbrugere sig til populationen, dobbelt diagnose. Der blev i starten af 1990erne endvidere advaret mod forekomsten af en ny gruppe af stofmisbrugere. Denne gruppe blev udgjort af unge mennesker i alderen 15-25, der havde et forbrug af hash og som også var begyndt at ryge heroin (Storgaard, 2000, s. 134 & 138).

I august 1990 påbegyndtes et relativt nyere fænomen ift. dansk narkotikakontrolpraksis. Fænomenet fik navnet ”Narko-strategi90” og var en gadeplansindsats, som var formaliseret af Københavns Politi. Indsatsen var målrettet Vesterbro, hvor der oplevedes en tilstrømning af stofmisbrugere. Formålet med indsatsen var at stoppe denne tilstrømning og i stedet henvise til behandling. Ydermere var der flere principielle overvejelser ift. ”Narko-strategi90”. Bl.a. skulle den enkelte betjent modtage uddannelse om narkotika,

etterforskning mod bagmandskriminaliteten skulle øges, forebyggende indsatser skulle styrkes og der skulle flere uniformeret betjente ud på narkoscenen. Aktionen på Vesterbro forløb i ét år og rettede sig ikke kun mod forhandlere af narkotika, men også mod mulige købere og brugere. Strategien blev dog mødt af kritik i den offentlige debat og fik ofte betegnelsen ”stresstrategien”, da kritikerne mente, at gadeplansindsatsen medførte yderligere forringelse af stofmisbrugernes hverdag og yderligere udstødelse (Storgaard, 2000, s. 144-145 & 147). Gadeplansaktionerne blev heller ikke set som en succes i den politiske debat. Daværende justitsminister udtalte, at narkotikapolitikken havde fejlet og på baggrund af denne udtalelse drog justitsministeren til handling over for den narkotikapolitiske fokusering som politiet havde haft. Der blev foretaget en stramning af retsforfølgelse i narkotikasager og det blev præciseret i stramningen, at hensigten ikke havde været at kriminalisere stofforbrug og heller ikke besiddelse til eget forbrug (Storgaard, 2000, s. 149).

Aktionen på Vesterbro medførte ydermere en lovgivning på behandlingsområdet. Grundet behandlingssystemets vanskeligheder med at matche aktionen, udsprang debatten om tvangsbehandling. Loven, der blev vedtaget, gav mulighed for tilbageholdelse af stofmisbrugere i behandlingen. Formålet med loven var at hjælpe de i forvejen motiverede yngre stofmisbrugere til at forblive i et behandlingsforløb. Denne hjælp skete så ved en tvangsmæssig tilbageholdelse, som dog ikke måtte vare i mere end to uger. Loven var endvidere baseret på tredobbelt frivillighed og der skulle være en kontrakt mellem stofmisbrugeren og behandlingsinstitutionen (Storgaard, 2000, 148).

I 1994 blev regeringsredegørelsen under titlen ”Bekæmpelse af narkotikamisbruget - Elementer og hovedproblemer” offentliggjort (Storgaard, 2000, s. 150 & 153). Heri blev der bl.a. givet en principiel tilslutning til strategien om skadesreduktion som mål for behandling. Endvidere fulgte også en tungtvejende redegørelse omhandlende behandlingsindsatsen. Regeringen pointerede, at amtskommunerne havde ansvaret for behandlingstilbuddene til stofmisbrugeren, mens almene sociale indsatser skulle varetages af stofmisbrugerens primærkommune. Derudover skulle behandlingen blive bredere, så indsatserne både kunne opfylde behovene hos de ældre injektionsmisbrugere og de yngre blandingsmisbrugere. Regeringen åbnede ydermere op for at behandlingen kunne ske i regi af private, selvejede og frivillige organisationer samt accept af alternative og utraditionelle omsorgs- og behandlingstilbud. Det blev også slået fast i redegørelsen, at der var behov for

evaluering og kortlægning af effekten af behandlingsindsatsen. I den efterfølgende folketingssamling påbegyndtes implementering af de konkrete forslag, der var givet i regeringsredegørelsen (Ibid., s. 154 & 166).

I 1996 oprettes det nationale register over Stofmisbrugere i Behandling (SIB), som den kendes i dens nuværende form. Registeret dækker over stofmisbrugere, der har modtaget eller der modtager behandling (Sundhedsstyrelsen, 2016).

00erne – Narko kriminaliseres

I 2003 og 2010 offentliggjorde den daværende regering to redegørelser under titlen ”Kampen mod narko I og II”. Med ”Kampen mod narko I” indførtes multolerancepolitikken, hvilket betød, at der fra politisk side blev brudt med den mere pragmatiske holdning om besiddelse af narkotika til eget forbrug. Endvidere bliver der også lagt afstand til evidensbegrebet. Det var den daværende regerings holdning, at den danske narkotikapolitik ikke alene kunne bygges på ekspertdefineret evidens, men derimod skulle politiske prioriteringer medinddrages. Den daværende regering var altså ikke interesseret i, at ekspertdefineret evidens skulle have indflydelse på den danske narkotikapolitik. Monitorering, evidens, kvalitetssikring- og udvikling samt forandringsteori kom til at blive centrale begreber i stofmisbrugsbehandlingen fra midt 00erne. Kommunalreformen fra 2007 var den reform, der fik størst betydning ift. behandlingsområdet. Amterne, der tidligere havde ansvaret for stofmisbrugsbehandling, blev nedlagt og ansvaret overgik derfor til kommunerne. Som følge af dette blev stofmisbrugsbehandlingen uden tvivl dårligere. De kompetencer og behandlingssystemer, der gennem årene var blevet opbygget i amtskommunerne, var nu spredt for alle vinde og måske endda gået tabt (Ege, 2013, s. 438-439).

Aktuelt – Fordi alle kan

I 2016 publicerer den nuværende regering en redegørelse, hvori de beskriver, hvilke socialpolitiske mål, der skal forsøges nået. Redegørelsen har titlen ”10 mål for social mobilitet – Fordi alle kan”. Det overordnede mål, er, at gøre flere socialt udsatte borgere til en del af arbejdsmarkedsfællesskabet med den rette hjælp og støtte, samtidig med at der skal blive færre socialt udsatte. Regeringen gør det klart i redegørelsen, at indsatserne skal bygge på virksomme effekter, der er dokumenteret (Regeringen, 2016, s. 4-5). Der bliver altså gjort op med den forhenværende borgerlige regerings holdning om, at politikken på narkotikaområdet ikke skal bygge på evidens. Målet for regeringen ift. mennesker med

stofmisbrug er, at effekten af stofmisbrugsbehandlingen skal være større og kvaliteten skal være bedre, så flere kommer ud af behandling som værende stoffrie, stofreduceret eller stabiliseret, der samtidig er en udvidelse af tidligere fremsatte behandlingsmål. For at skabe bedre kvalitet skal behandlingsindsatsen imødekomme stofmisbrugerens ønsker og behov. Derudover skal den sociale handleplan være med til at sikre, at behandlingsindsatsen bliver tilrettelagt, så stofmisbrugeren tager ejerskab for egen behandling (Regeringen, 2016, s. 28-29). Selvansvar, evidensbaseret indsats og individualiseret tilrettelæggelse af behandlingsindsatser er nøgleord i denne redegørelse.

For at sikre kvaliteten af den sociale stofmisbrugsbehandling udgav Socialstyrelsen i samme år de ”Nationale retningslinjer – for den sociale stofmisbrugsbehandling”. De nationale retningslinjer skulle være med til at give et fælles grundlag for kommunerne for at kvalitetssikre og kvalitetsudvikle den sociale stofmisbrugsbehandling, hvilket ville betyde, at behandlingsindsatsen ville komme til at bygge på gode praksiserfaringer og forskning. Derudover skulle retningslinjerne understøtte en koordineret og helhedsorienteret behandling, hvor fokus lå på rehabilitering og recovery (Socialstyrelsen, 2016, s. 6).

I 2017 udkom Børne- og Socialministeriet med en velfærdspolitisk analyse under titlen ”Udviklingen i den sociale stofmisbrugsbehandling”. Heri beskrives bl.a. populationen af stofmisbrugere, der karakteriseres af en stadig stigende antal af yngre stofmisbrugere under 25 år, der har et forbrug af centralstimulerende narkotika og/eller cannabis (Børne- og Socialministeriet, 2017, s. 1). Som tidligere beskrevet overtog kommunerne ansvaret for at tilbyde stofmisbrugsbehandling, da kommunalreformen trådte i kraft. Kommunerne har i henhold til Lov om Social Service ansvaret for visitation, men behandling kan udføres af både regionale, kommunale og private leverandører (Børne- og Socialministeriet, 2017, s. 2). Intensiteten og behandlingstype varierer. Der skelnes mellem tre behandlingstyper: 1) døgnbehandling, 2) dagbehandling og 3) ambulantbehandling. Langt størstedelen af stofmisbrugere i et behandlingsforløb bliver visiteret til ambulantbehandling. I 2015 var det ca. 90 % af de stofmisbrugere, som var startede i behandling, der var visiteret til ambulantbehandling. Udover de tre typer af behandling skal kommuner også kunne tilbyde anonym stofmisbrugsbehandling (Børne- og Socialministeriet, 2017, s. 2 & 8).

I november samme år publicerede Sundhedsstyrelsen deres årlige rapport ”Narkotikasituationen i Danmark”. I rapporten bliver der givet et skøn over det nuværende

antal af stofmisbrugere. Sundhedsstyrelsen estimerede, at der var 33.074 mennesker i Danmark med et skadeligt brug af narkotika. Tallet er baseret på datamateriale fra 2009, da der ikke siden har været brugbart data til at beregne et nyere skøn. Sammenlignes skønnet fra 2009 med tidligere beregnet skøn, ses der en stigning i antallet af mennesker med et skadeligt forbrug af narkotika. Sundhedsstyrelsen har i 1996 skønnet, at der var 20.284 mennesker med et misbrug. Det vil altså sige en stigning på 63 % i løbet af 13 år (Sundhedsstyrelsen, 2017, s. 9).

3.1.1 Opsummering

Det kan gennem den historiske udvikling af narkotikapolitikken ses, at der har været mange centralpolitiske indsatser ifm. behandlingen af stofmisbrugere. Det er dog opsigtsvækkende, at på baggrund af de mange strategier og indsatser, at der stadig ses en klar stigning i antallet af stofmisbrugere. Endvidere kan der i nutidens narkotikapolitik ses et knæk. Dette ift. regeringens ”10 mål for social mobilitet”, hvilket vil blive beskrevet nedenfor.

3.2 Delanalyse 1 – fra samfund til borger

I nedenstående delanalyse ønskes det at besvare første del af problemformuleringen: ”*Hvordan har narkotikapolitikken udviklet sig gennem tiden og hvordan relaterer mentorordninger sig til denne udvikling?*”. Dette vil blive belyst gennem begreberne welfare/workfare, menneskeopfattelse og stempling. Ydermere vil Peerfællesskabets relation til den narkotikapolitiske udvikling blive suppleret med udtalelser fra specialets informanter.

3.2.1 Udvikling af narkotikapolitikken

I det følgende vil narkotikapolitikken historiske udvikling blive fortolket og analyseret.

Welfare og workfare

Gennem udviklingen af narkotikapolitikken kan det fortolkes, at workfare-regimet også har vundet indpas ift. behandlingen af stofmisbrugere. Det kan allertydeligst ses i regeringens ”10 mål for social mobilitet – fordi alle kan”. Som beskrevet ovenfor er det overordnede mål, at få flere socialt udsatte, herunder også stofmisbrugere, ud på arbejdsmarkedet, så de kan blive selvforsørgende. Velfærdsystemet skal altså tilrettelægges sådan, at stofmisbrugerne kommer ud på arbejdsmarkedet. Ydermere lægger regeringen vægt på at den enkelte stofmisbruger skal tage ejerskab og ansvar for egen behandling. Dette kan

analyseres som, at velfærd ikke kun er rettighedsbaseret som i welfare-regimet, men derimod har den enkelte stofmisbruger også pligt til selv at gøre noget for at komme ud af sin situation. M.a.o. er behandlingen som velfærdsydelse ikke længere kun baseret på at være en rettighed, men stofmisbrugerens må også gøre noget selv for at få denne velfærdsydelse.

Det kan endvidere fortolkes at både work first-tilgangen og human capital-tilgangen kan ses i nutidens narkotikapolitik. Individopfattelsen i work first-tilgangen omhandlende kontrol kan ses med indførelsen af SIB. Med registeret bliver der holdt kontrol med stofmisbrugerne. Men det er dog i overvejende grad den human capital-tilgang, som ses i narkotikapolitikken. Dette kan bl.a. analyseres ud fra nutidens formål med den sociale stofmisbrugsbehandling, hvor der lægges vægt på at de psykiske, fysiske og sociale problemer skal afhjælpes og dermed udvikles i en positiv retning, så den enkelte stofmisbruger kan opnå en stabilisering, reduktion eller total stoffrihed, og efterfølgende, som et mål hos regeringen, blive en del af arbejdsfællesskabet. Der skal altså udvikles på de human kapitale hos stofmisbrugerens.

Da kravene om ansvar og ejerskab ikke kan ses tidligere i narkotikapolitikken, kan det snævert analyseres, at narkotikapolitikken har bevæget sig fra et welfare-regime til at blive suppleret af workfare-regimet.

Menneskeopfattelse

Udover en bevægelse fra welfare til workfare kan der i den historiske behandling af narkotikapolitikken også analyseres en retningsændring fra det mere aristoteliske menneskesyn til det epikuræiske menneskesyn.

Som det ses i ovenstående afsnit, sås der i 1960erne og 1970erne et moderne paradigme og en aristotelisk menneskeopfattelse. Under Folketingsdebatten i 1969 lagde politikerne vægt på, at årsagerne til narkotikaproblemet var samfundets hastige udvikling, unges mistilpasning og ungdomsoprør. Narkotikaproblemet opstod altså grundet ydre og indre faktorer, der slog individet ud af kurs og det var samfundets ansvar at tilrettelægge en behandlingsindsats, der kunne ramme bredt. Derudover havde Folketinget også besluttet, at der skulle være en behandlingsorienterede og resocialiserende linje over for de stofmisbrugere, som var i besiddelse af narkotika til eget forbrug, da det ikke var ønskværdigt at udstøde og kriminalisere stofbrugerne yderligere. Den resocialiserende og behandlingsorienterede linje fortsatte dog ind i 1980erne, men der begyndte også at kunne

tydes en epikuræisk menneskeopfattelse i 80'erne, idet der bl.a. blev forelagt et forslag om registrering af stofmisbrugerne med et nationalt register. Med registreringen af stofmisbrugere ses de epikuræiske kriminalitetsforebyggende indsatser omhandlende kontrol, afskrækkelse og vanskeliggørelse af den kriminelle handling, så stofmisbruget ikke kunne svare sig. Ydermere blev der opfordret til mere overvågning af stofmisbrugerne. Forslaget om registrering blev dog afvist, men blev i 1996 en realitet, da SIB blev etableret. Den epikuræiske menneskeopfattelse ses igen i 1990 med aktionen på Vesterbro. Der blev sendt uniformeret politibetjente ud på narkoscenen, der skulle kontrollere og afskrække stofmisbrugerne fra at være på Vesterbro.

Den behandlingsorienterede linje fra 1960'erne og frem, blev i 2003 afskaffet, da den daværende borgerlige regering vedtog nultolerancepolitikken og dermed indførte fængselsstraf over for de stofmisbrugere, der var i besiddelse til eget forbrug. Den epikuræiske menneskeopfattelse havde altså for alvor gjort sit indtog i den narkotikapolitiske scene med det princip, at det ikke skulle kunne betale sig at være stofmisbrugere.

I redegørelsen fra 2016 omhandlende de 10 mål for social mobilitet, bliver der lagt fokus på, at socialt udsatte herunder stofmisbrugere skal hjælpes, så de kan blive en del af arbejdsfællesskabet og være selvforsørgende. Den epikuræiske diskurs om, at mennesket, frem for alt, skal vælge et arbejde, udbreder sig mere og mere i det politiske landskab og det ses altså, at de socialpolitiske programmer bliver begrundet med, at de er fordelagtige for samfundet, idet stofmisbrugeren skal ud og tjene penge og ikke være afhængig af statsstøttede ydelser. Der ses en tendens, hvor de socialpolitiske indsatser ændrer retning fra udelukkende at være en velfærdsrettighed til at blive en velfærdsrettighed med pligter – der skal ydes for at kunne nyde. Derudover er der i behandlingen fokus på, at den enkelte stofmisbruger selv skal tage ansvar for egen forandring mod et liv i stoffrihed og selvforsørgelse. Det fastslås altså implicit, at stofmisbrugeren selv er skyld i sin nuværende livssituation, hvilket er en af tankerne i den epikuræiske menneskeopfattelse. Det senmoderne paradigme bliver altså med den epikuræiske menneskeopfattelses indtog tydeligere, idet stofmisbrugeren ses som egoistisk. Straffen har til formål at hævne sig over stofmisbrugeren, så stofmisbrugeren fravælger den kriminelle handling og i stedet vælger at gøre det, der gavner samfundet.

Det tyder på at kontrol og krav antages af politikerne for at være motiverende ift. at få stofmisbrugerne til at søge behandling. Der ses dog stadig dele af det moderne paradigme i den nyere historie af narkotikapolitikken, da den nuværende regering med deres 10 mål for social mobilitet vender tilbage til at abonnere de politiske indsatser på baggrund af socialfaglig ekspertise og viden.

Stempling

En gruppe, der er i en social position til at tage magten ift. opstilling af regler for, hvilken adfærd, der ses som passende og korrekt, er gruppen af politikere. Politikerne har siden efterkrigstiden haft del i stemplingsprocessen over for stofmisbrugere med deres vedtagelser og stramninger af love omhandlende narkotika samt strategier ift. behandlingsindsatser. Politikerne har med deres magt dermed kunnet lave formelle regler i form af lovgivning. Som det kan ses i den historiske gennemgang lagde Folketinget dog vægt på, at den enkelte stofmisbruger ikke skulle stemples og udstødes yderligere, og derfor valgte politikerne ikke at kriminalisere besiddelse af narkotika til eget forbrug. I stedet ønskede de, at stofmisbrugerne kom i behandling og blev resocialiseret vha. en socialpædagogisk indsats. Men denne behandlingsorienterede linje har også været med til at påvirke den offentlige diskurs om, at stofmisbrug er et brud på normen og derfor skal ses som en afvigelse. Dette fordi, at stofmisbrugeren skulle modtage behandling for at afhjælpe stofmisbruget og dermed gøre, at stofmisbrugeren fik det bedre.

Stemplingen af stofmisbrugere bliver ydermere udbredt, da politikerne i starten af 00erne indførte nultolerance over for besiddelse til eget forbrug. Den enkelte stofmisbruger bliver nu set som yderligere afvigende og kriminaliserende, når de overtræder denne lov. I redegørelsen ”10 mål for social mobilitet” er målet med behandlingen, at få flere stofmisbrugere stoffrie, så de kan komme ud på arbejdsmarkedet og være selvforsørgende. Det kan fortolkes, at deltagelse i arbejdsfællesskabet er en uskreven regel og med dette gøres det endnu en gang klart, at stofmisbrug er en afvigelse fra normen.

Opdagelsen og stemplingen af afvigende adfærd hos den enkelte stofmisbruger har en betydelig rolle ift. en afvigende karriere. Med stiftelsen af SIB sker der yderligere stempling fra politisk side. De 33.074 estimeret stofmisbrugere, der var registreret i SIB i 2017, anses for at have en åben afvigende adfærd, idet de overtræder de formelle regler, som politikerne har opstillet samtidig med, at de også opfattes som værende regelbrydere. De er altså gennem registreringen opdaget og stemplet som afvigende. Konsekvensen for

disse stofmisbrugere er en ændring af deres offentlige identitet, da den sociale deltagelse ændres. Ydermere kan deres selvbillede også blive ændret.

En anden gruppe, som har en social position, der giver magt til at påvirke regler, er medierne. Det var bl.a. på baggrund af mediernes dækning af udviklingen på stofmisbrugsområdet, at Folketinget foretog stramninger af LES i 1969. Udover medierne er Politiet også en magtfuld, og dermed regelpåvirkende, gruppe. Dette ses ift. strategien på Vesterbro. Politiet kunne med strategien opstille en uformel regel om, at et stofmisbrug var en afvigende adfærd, idet stofmisbrugerne ikke var ønsket i gadebilledet.

Det kan ydermere siges, at politikerne agerer reformerede korsfarere, der ønsker at få afskaffet narkotikaproblemet. Ved at vise stofmisbrugerne, hvordan de rigtigt skal gøre, forsøger politikerne vha. love og socialpolitiske indsatser, at få stofmisbrugerne til at lægge narkotika på hylden og blive en del af arbejdsfællesskabet i den tro, at stofmisbrugerne derved vil få det bedre og hermed også opnå en bedre status.

3.2.1.1 Opsummering

Gennem ovenstående analyse er det blevet belyst, hvordan narkotikapolitikken har forandret sig. Dette ses bl.a. ift. indsatserne, der er gået fra at være rettighedsbaseret til nu også qua workfare-regimets indtog at være pligtbaseret. Med den epikuræiske menneskeopfattelse skal stofmisbrugerne nu tag ansvar og ejerskab over egen behandling. Ydermere ses der en tendens til at kontrol og afskrækkelse findes motiverende ift. at få stofmisbrugerne ud af deres misbrug. Målet for behandlingen er heller ikke længere blot at resocialisere og afhjælpe sociale, fysiske og psykiske problemer, men også at gøre stofmisbrugerne selvforsørgende ved at få dem ind på arbejdsmarkedet. Med de politiske målsætninger og stramninger af love op gennem tiden, har politikerne som en regelsættende gruppe været med til at stemple mennesker med et stofmisbrug som afvigere. Ikke nok med at f.eks. kriminaliseringen af besiddelse til eget forbrug har stemplet stofmisbrugere yderligere, har også politikernes påvirkning til, at gøre deltagelse på arbejdsmarkedet til norm suppleret til stemplingsprocessen. Medierne og Politiet har desuden haft en bidragende rolle i stemplingen.

3.2.2 Mentorordningers relation

I det følgende vil mentorordningen inden for beskæftigelse området, Peer-to-Peer og Peerfællesskabet blive fortolket og analyseret ift. deres relation til den narkotikapolitiske udvikling. Informanternes udtalelser vil desuden supplere analysen af Peerfællesskabets

relation. Mentorordningen og Peer-to-Peer bliver inddraget i denne analyse, da disse er medvirkende til at sætte Peerfællesskabet i et perspektiv, der bidrager til at understrege ligheder eller forskelle ifm. deres relation til udviklingen af narkotikapolitikken.

3.2.2.1 Mentorordning for udsatte ledige

Welfare og workfare

Det er ikke til at komme uden om, at mentorordningen inden for beskæftigelsesområdet i høj grad er påvirket af workfare. Den ses bl.a. ift. mentorordningens formål, der er at sikre, at de mentorstøttede udsatte borgere opnår eller fastholder et tilbud, aktivitet eller ordinær ansættelse (Albæk et. al., 2015, s. 13). Borgerne skal altså med mentorstøtten blive i stand til at komme ind og blive en del af arbejdsfællesskabet. Grundlaget for workfare omhandlende ret og pligt kan også ses. 42 pct. af borgerne mente ikke selv, at de havde et behov for mentorstøtte (Albæk et. al., 2015, s. 87). Det kan fortolkes, at disse borgere evt. har modtaget mentorstøtten på baggrund af pligtprincippet og som et krav fra jobcenterets side, så de hurtigere kan blive integreret på arbejdsmarkedet.

Med mentorordningen ses der også et fokus på den enkeltes ressourcer og udviklingsmuligheder, da mentors opgave omhandler at forbedre borgerens sociale kompetencer, så opnåelsen af arbejde eller uddannelse kan ske (Albæk et. al., 2015, s. 18). M.a.o. bliver welfare-fokusset vedrørende borgerens problemer og begrænsninger skubbet til side til fordel for workfare-regimets fokus om arbejde. Forbedringen af de sociale kompetencer kan også ses som en udvikling af den humane kapital. Kontrollen og motivering med work first ses, da mentorforløbene kontrolleres af sagsbehandlerne (Albæk et. al., 2015, s. 16) og at mentorerne skal motivere borgerne henimod at blive en del af arbejdsmarkedet. Det kan altså fortolkes, at både work first og humane capital tilgangene er til stede i mentorordningen.

Selvom workfare-regimet er åbenlys synligt i mentorordningen, så fungerer mentorordningen stadig som en velfærdsrettighed, og dermed påvirker welfare-regimet også mentorordningen.

Menneskeopfattelse

Den epikuræiske værdi i form af kontrol, som forebyggelse af arbejdsløsheden, ses også i mentorordningen. En del af de mentorer, der bliver benyttet af kommunerne, der er en del af SFI's evaluering, er ansat enten ved det pågældende jobcenter eller andetsteds i kommunen (Albæk et. al., 2015, s. 56). Dette kan være ensbetydende med at særligt de

mentorer, der er ansat i jobcenteret og som har deres daglige gang sammen med den enkelte borgers sagsbehandler (Albæk et. al., 2015, s. 79), viderebringer informationer om borgerne og deres udfordringer og muligheder. Det kan fortolkes, at dette forårsager en øgning i kontrollen. Kontrollen kan også fortolkes andre steder i mentorordningen. Bl.a. er det borgernes sagsbehandler, der i overvejende grad definerer og tilpasser indholdet i mentorforløbet. Derudover er der et krav om, at mentor og borger skal ses mindst én gang om ugen (Albæk et. al., 2015, s. 16 & 30), og så kan der fremfortolkes kontrol i nogle af matchningsprocesserne, der benyttes af jobcentrene. Selvom matchingen anses for at være vigtigt, da mentorordningen er en relationsbåret indsats, sker matchingen til tider uden, at borgeren har indflydelse på dette. Matchingen sker enten ved, at det er mentorerne selv, der uddelegerer borgerne mellem sig eller så sker matchingen tilfældigt med undtagelse af, hvis sagsbehandleren selv udpeger en passende mentor. Ved matchning mellem en ekstern mentor og borgeren er det leverandøren af mentoren, der står for matchningen. Matchingen kan også ske ved at sagsbehandleren sender en beskrivelse af borgerens behov og situation til en koordinator, der herefter udpeger en mentor. Mentor, borger og muligvis også sagsbehandleren mødes herefter for at få en bekræftelse på, at matchningen er god. Ved denne ordning har borger derimod indflydelse på matchingen (Albæk et. al., 2015, s. 88-89).

Den epikuræiske tankegang om, at positionen, hvori mennesket står, er selvforskyldt og dermed bør mennesket tag ansvar, kan også spores i mentorordningen. Mentorens opgave i mentorforløbet er at udvikle den enkelte borgers empowerment i form af engagement og motivation i retning mod at komme ud på arbejdsmarkedet (Albæk et. al., 2015, s. 76). Det kan her fortolkes at med mentors støtte, skal borgeren selv tag ansvar ift. at komme ud af sin selvforskyldte situation og ind på arbejdsmarkedet. Den aristoteliske menneskeopfattelse kan også ses i mentorordningen i dens helhed. Samfundet forsøger at kompensere for borgernes arbejdsløshed ved at tilbyde borgerne en mentorstøtte som en ydelse, borgerne kan have behov for.

Stempling

Dele af stemplingsprocessen kan også spores i mentorordningen. Mentorordningen benyttes først og fremmest til de borgere, der står langt fra arbejdsmarkedet, og som har personlige og sociale problemer (Albæk et. al., 2015, s. 18). Stempling kan fortolkes, idet det er politikerne som en magtfuld gruppe, der har opstillet den formelle regel i form af

LAB, som mentorordningen er en del af. Politikerne gør derfor det, at være en del af arbejdsfællesskabet, til en norm, og de mennesker, der ikke er en del af arbejdsfællesskabet, har dermed en afvigende adfærd. Endvidere indtager politikerne rollen som den reformerede korsfarer, da den formelle regel skal hjælpe de svageste borgere til at opnå en bedre status ved opnåelse og fastholdelse af et arbejde.

3.2.2.2 Peer-to-Peer

Menneskeopfattelse

Formålet med Peer-to-Peer projektet var at afprøve og udvikle en kommunal model, hvor der blev benyttet frivillige peer-mentorer til at øge inklusion og recovery for socialpsykiatriske brugere i kommunen (Psykiatrifonden, u.å., s. 3). Peer-to-Peer projektet lænede sig op af Socialstyrelsens begrebsafklaring af peer-støtte, der lyder følgende: *”Støtte til forandring mod et bedre liv, som finder sted mellem to eller flere personer, der er fælles om at have levede erfaringer, og hvor mindst en af parterne har opbygget erfaringskompetencer”* (Psykiatrifonden, u.å., s. 3). Erfaringskompetencer er i Peer-to-Peer projektet ensbetydende med livserfaringer ift. en psykisk sygdom, der bearbejdes og omsættes, så de kan benyttes til støtte af andre henimod en recovery (Psykiatrifonden, u.å., s. 3). Gennem projektets formål kan det fortolkes, at der forekommer en aristotelisk menneskeopfattelse, idet deltagerne i Peer-to-Peer projektet anses for at være sociale væsner, der vha. gode sociale relationer kan opnå velfærd i form af recovery og inklusion.

Rekruttering- og matchningsprocessen af de frivillige mentorer og peers er en stor del af Peer-to-Peer projektet. Mentorerne skal, som beskrevet ovenfor, have haft personlig erfaring, men skal være kommet så langt hen i deres recoveryproces, at de kan agere noget for andre. Mentorerne rekrutteres bl.a. vha. en afdækning i netværksanalyse, opslag ved relevante aktører og gennem kontaktpersoner inden for den kommunale socialpsykiatri. Første skridt i rekrutteringsprocessen er en uformel samtale. Det er under denne samtale at bl.a. kravene til den potentielle mentor, bliver fremlagt. Mentoren skal deltage i gruppesparring, undervisning og fællesarrangementer samt eventuelt deltage i den ugentlige projektcafé. Derudover skal mentoren deltage i projektet i mindst seks måneder, da et forløb mellem mentor og peer kan vare i seks til ni måneder, og der skal være samvær mellem mentor og peer hver eller hver anden uge. Peerene bliver rekrutteret gennem ressourcepersoner, f.eks. deres kontaktperson. Som ved rekrutteringen af mentorer kommer

den enkelte peer også ind til en uformel samtale, hvor peerens ønsker og motivation afdækkes. Kravene om deltagelse i fællesarrangementer og samværet mellem peer og mentor er også gældende for peeren. Det er også for peeren frivilligt at deltage i den ugentlige projektcafé. Mentorerne og peerene bliver matchet på baggrund af, hvem de selv synes, de har det godt med. M.a.o. er det en relationsbaseret matchning. Gennem fællesture har deltagerne mulighed for at lære hinanden lidt bedre at kende og herefter har de kunnet melde tilbage til projektledelsen, hvem de ønsker at blive matchet med. Projektledelsen har derefter sendt de matchet par på en såkaldt speed-dating, hvor deltagerne igen har kunnet se hinanden an og teste om matchet var det rette (Psykiatrifonden, u.å., s. 7-8 & 11-12). Selve samværet mellem mentor og peer har ikke et decideret formål i sig selv udover, at det skal omhandle ”deltagelse i hverdagslivet” og det skal foregå uden for hjemmet. Deltagerne skal altså ”ud og opleve byen” ved f.eks. gåture, gå i biografen og café eller dyrke motion osv. (Ibid., s. 15).

Gennem formålet og rekrutterings- og matchningsprocessen synes det umiddelbart at være den aristoteliske menneskeopfattelse, der dominerer. Dette antages, da den epikuræiske menneskeopfattelse er svær at fremanalysere i Peer-to-Peer projektet på trods af, at det ovenfor er analyseret, at den kan spores i narkotikapolitikens udvikling. Selve rekrutteringen og matchningen af projektdeltagerne sker baseret på frivillighed og på deltagerens præmisser samt er den relationsbaseret, hvilket giver en indikator for, at også her ses projektdeltagerne som sociale væsner, der gennem gode relationer kan opnå velfærd. Ydermere er det altså deltagerne, der selv bestemmer, hvem de vil være sammen med og der er dermed ingen kontrol fra projektledelsens side ift. dette.

Workfare og welfare

Som med den epikuræiske menneskeopfattelse kan workfare-regimet heller ikke fortolkes og fremanalyseres i Peer-to-Peer projektet. Formålet med projektet og formålet med samværet er ikke beskæftigelsesrettet. Samværet handler altså ikke om, at mentorerne skal motivere peerene til at komme ud på arbejdsmarkedet. Det handler derimod om at øge peerenes recovery og inklusion, og samtidig skabe et nyt netværk for peeren.

Stempling

Det kan ikke fremanalyseres, at stempling er til stede i Peer-to-Peer. Baggrunden for dette kan være, at stemplingen forsøges at blive undgået gennem fokuset på recovery. Derudover er peerene og mentorerne ligesindet. Dette skal forstås på den måde, at

projektdeltagerne er fælles om at have eller have haft en psykisk sygdom. Det kan dermed siges, at ingen af deltagerne har en magt til at opstille uformelle regler, der kan fastsætte om nogen er afvigende.

Stempling ses mere direkte i Peerfællesskabet, som vil blive beskrevet i følgende afsnit.

3.2.2.3 Peerfællesskabet

Menneskeopfattelse

Peerfællesskabet har til formål at reducere ensomhed og tilbagefald hos projektets deltagere gennem peer-støtte modellen, hvor en tidligere stofmisbruger, der er frivillig og som gennem længere tid har levet et liv i stoffrihed, og har lært at tackle livet som stoffri, skal agere mentor og yde støtte for en person, der enten stadig er i substitutionsbehandling eller som for nyligt er kommet ud af behandling som stoffri. Ydermere skal Peerfællesskabet hjælpe til, at deltagerne opbygger et netværk uden for stofmisbrugsmiljøet (jf. casebeskrivelse). Dette formål bliver understøttet af følgende citat fra Informant A, der også forklarer, hvorfor det er vigtigt med et nyt netværk.

(..) Det vores projekt går ud på, det er jo det der med at finde et nyt netværk (..) når du kommer ud af et misbrug, så er det jo sindssygt vigtigt at du har et netværk, der er clean, fordi du ryger lynhurtigt over til de gamle venner igen, og har du en intention om at forblive clean, så er du faktisk nødt til at cut dine gamle venner, der stadigvæk er i misbrug, fordi ellers så vil du ikke selv kunne fastholde (..) stoffriheden (Interview A, s. 5, l. 26-27 & s. 6, l. 1-4).

Det kan fortolkes ud fra formålsbeskrivelsen og citatet, at deltagerne i Peerfællesskabet opfattes ud fra en aristotelisk menneskeopfattelse, da de ses som værende sociale væsner, der har et behov for et netværk med positive relationer for, at opnå velfærd, som består af et liv i stoffrihed og uden følelsen af ensomhed. Den epikuræiske menneskeopfattelse kan ikke fortolkes ud fra formålsbeskrivelsen, idet formålet med Peerfællesskabet bl.a. ikke indeholder de epikuræiske forebyggelseselementer omhandlende overvågning og afskrækkelse.

Som Peer-to-Peer projektet er matchningen mellem peeren og mentoren i Peerfællesskabet også baseret på frivillighed og på deltagernes ønsker og behov (jf. casebeskrivelse). Følgende citat fra Informant B forklarer nærmere.

(..) det bliver meget personliggjort, hvilken mentor du får (..) Der skal være et naturligt match (..) (Interview B, s. 7, l. 12-14).

Matchningen bliver altså ifølge informanten personliggjort og der skal samtidig være et naturligt match. Det epikuræiske forebyggelseselement kontrol kan ikke anskueliggøres ift. matchningsprocessen. Dog kan det siges, at der er en mindre grad af kontrol ifm. med selve samværet mellem mentor og peer, da der er krav til indholdet. Samværet må ikke foregå inden for hjemmets rammer. Deltagerne skal ud i byen og lave aktiviteter. Derudover skal peer og mentor have samvær én gang om ugen eller hver anden uge (jf. casebeskrivelse).

Workfare og welfare

Som beskrevet ovenfor er formålet med Peerfællesskabet ikke beskæftigelsesrettet som mange af tiltagene inden for socialpolitikken ellers er. Peerfællesskabets parallelisering til den aktuelle narkotikapolitik i øjnepaldende nøglebegreber: selvansvarlighed og beskæftigelse bliver gennem betydningen af disse begreber inden for Peerfællesskabet, beskrevet af Informant A således:

(..) altså sådan som jeg ser det, så, så jeg tænker, at det godt med ansvarlighed og det er også godt, at man ikke udelukkende tager alt ansvar fra dem (..) men det skal bare være meget meget individuelt, fordi (..) i vores (..) nuværende mentorgruppe (..) der er der jo folk (..) på kontanthjælp og der er folk, der er i uddannelse, selvstændige (..) det skal bare hele tiden være individuelt, fordi der er nogle (..) der har god brug af lige at få måske en lille smule pres på, (..) men det skal hele tiden være tilpasset, fordi, jeg har i hvert fald oplevet folk, der bliver presset for meget, de ryger ud i et misbrug (..) (Interview A, s. 11, l. 21-28 & s. 12, l. 1-5).

Informant A siger endvidere.

(..) jeg tænker faktisk i forhold til det du sagde med arbejde kontra alle de der ting der. (..) jeg kunne jo godt tænke mig, at der blev lyttet til folk og det tror jeg, der gør rigtig tit, men jeg tror også rigtig tit, der ikke gør. Det der med at folk skal, når de kommer ud fra for eksempel døgnbehandling, ikke føler sig presset til at skal ud at have et 37 timers arbejde (..) men hvor der også er nogle, som de bukkes og de brækker hovedet på det, havde jeg nær sagt, brækker nakken på det (Interview A, s. 12, l. 10-19).

Informant C svarer følgende på sin oplevelse af Peerfællesskabets medvirken til projektdeltagernes udvikling hen mod arbejdsfællesskabet.

Jamen (..) det gør det vel ultimativt (..) Jeg er optaget af (..) at mennesker får det bedre og får de det bedre, jamen så kommer de vel også tættere på at lave det de gerne vil (..) og for de fleste mennesker, så betyder det vel en eller anden form for beskæftigelse (..) Jeg har også set rigtig mange gør det som en anden flugt og så brække nakken på det, altså (..) for mange, hvis det skal lykkes, så, så er der lige nogle ting, der skal ordnes inden (..) (Interview C, s. 11, l. 17-21 & s. 12, l. 1-5).

Informanterne fortæller begge, at presset om at komme ud i arbejde kan være så stort, at nogle ”brækker nakken” på det. Informant C fortæller endvidere, at der er andre ting, der skal være styr på inden deltagelse på arbejdsmarkedet kan lykkes. Ud fra udtalelserne kan det fortolkes, at det pligtbaserede workfares indtog og den epikuræiske menneskeopfattelse om deltagelse på arbejdsmarkedet som norm samt at man skal yde for at nyde, ikke har positioneret sig i Peerfællesskabet. Der er i stedet fokus på, at øge peerens recovery.

I forlængelse af ovenstående fortolkning af formålet kan det diskuteres om elementet af frivillighed i Peerfællesskabet, og dermed den lave omkostning for samfundet, gør, at formålet med mentorordningen ikke følger den narkotikapolitiske udvikling og diskursen om arbejde som en norm og en værdi ifm. workfares indpas i samfundet og socialpolitikken. Sagt m.a.o., så havde formålet med Peerfællesskabet muligvis været langt mere beskæftigelsesrettet, hvis kommunen skulle have brugt flere penge på projektet.

Stempling

Som beskrevet ovenfor i analysen af narkotikapolitikens udvikling kan stofmisbrugere risikere at blive stemplet som afvigere, idet de ikke følger normen om at besidde et arbejde. Denne stempling kan også fremanalyseres ud fra følgende udtalelse fra Informant B.

(..) og når man så, har jeg følt, har prøvet at snakke med familie eller venner, der ikke har været i miljøet (..) om det, jamen (..) der er ikke den der forståelse. De kan godt (..) synes, at man skal tage sig sammen og man skal finde noget arbejde (..) (Interview B, s. 3, l. 20-23).

Workfare-regimets indtog i det danske samfund har været med til at bl.a. politikerne har antaget rollen som reformerede korsfarer og opsat en regel, der har skabt en norm om, at

individet skal have et arbejde og være selvforsørgende for at opnå velfærd og have det godt. I ovenstående udtalelse kan det ses at informantens omgangskreds har taget denne norm til sig, og viderefører og bruger den over for informanten. Det kan dermed fortolkes, at informanten kan opleve at blive stemplet som afviger af omgangskredsen.

Stemplingen ses ikke kun fra omverdenen i form af familie og venner. Som det ses i nedenstående citat fra Informant A har der også været delte meninger om Peerfællesskabet fra andre.

(..) Jeg vil sige i behandlerkulturen, der har der også været for og imod. Der ligger nogle utrolig stærke (..) normer eller regler, som måske ikke sådan helt er skrevet ned nogle steder, men kulturen der, den er i hvert fald også for nogle behandlere, ”jamen folk, der er på vej ud af misbruget skal ikke omgås andre mennesker, som stadig er i substitutionsmedicin” (..) men jeg vil sige, at det bløder op nu, fordi at de har lært projektet at kende (..) (Interview A, s. 6, l. 13-18).

Informant A fortæller, at der i behandlerkulturen er en uskreven norm om, at mennesker, der er på vej ud af stofmisbrug ikke skal omgås folk, der er i substitutionsbehandling. Det kan dermed fortolkes, at de faglige behandlere som en social gruppe har opstillet en uformel regel og en norm om, at mennesker, der er ved at blive stoffrie ikke skal omgås de, der stadig er i substitutionsbehandling. Det kan fortolkes, at de faglige behandlere evt. ser de mennesker, der er i substitutionsbehandling som afvigende og der kan muligvis være en bekymring for at det individ, der er på vej ud af stofmisbrug, kan blive en del af denne afvigende gruppe, og gennem gruppen påtage sig den retfærdiggørende og selvbekræftende ideologi om at substitutionsmedicin ikke er afvigende, hvilket kan medføre en fortsættende afvigende adfærd.

Stemplingen af mennesker i substitutionsbehandling ses også internt mellem projektdeltagerne. Dette påpeges af Informant A i følgende udtalelse.

Altså der er jo virkelig meget kultur, i forhold til det (..) den her gruppe, der er helt clean, er kommet helt ud af alt misbruget plus alt medicin, jamen de, de ser sig længere fremme end folk, der stadigvæk er i substitutionsmedicin (Interview A, s. 15, l. 19-21).

Informanten fortæller derudover.

(..) det de argumentere for, det er jo, jamen får du for eksempel Suboxone eller Metadon, jamen det er bare en pseudonym i forhold til misbrug, så kan du ligeså godt fortsæt misbruget (..) (Interview A, s. 6, l. 8-10).

Informanten fortæller, at de, der er clean og ikke på substitutionsmedicin ser sig selv som værende længere fremme end de, der er på substitutionsmedicin. Det kan her fortolkes, at de mennesker, der er clean, antager en rolle som moralske korsfarer, der med deres magt som social gruppe opstiller en uformel regel, om at de mennesker, der stadig er på substitutionsmedicin, har en afvigende adfærd. Dette springer en i øjnene, da projektdeltagerne skulle være ligesindede, idet de har været gennem det samme, blot at mentorerne er længere i deres recovery. En af specialiets informanter fortæller dog, at han netop oplever, at projektdeltagerne er ligesindet og at der ikke foregår en stemping deltagerne imellem.

(..) Det er egentlig bare, at man har en omgang med nogle mennesker, der rent faktisk forstår dig og som ikke dømmes dig på nogen punkter (..). (Interview B, s. 4, l. 5-6).

Følgende udtalelse fra Informant A understøtter ovenstående udtalelse.

(..) i vores cafeer, der kan man faktisk også godt komme og så sige ”jamen jeg røg sgu lige i for 14 dage siden.” (..) og så sidder vi egentlig og snakker ”det har jeg også prøvet engang og” (..) man bliver ikke gjort forkert. (..). (Interview A, s. 18, l. 14-17).

Så selvom det kan fortolkes, at der foregår en intern stemping omhandlende, om den enkelte på substitutionsmedicin er clean eller ej, så fortæller informanterne på samme tid, at de er ligesindet og ikke dømmes hinanden. Dette kan fortolkes som, at det ikke er en mærkbar stemping, men at man udelukkende ser holdningerne som meninger, der ikke gør en betydelig forskel.

Som det kan læses ovenfor i fortolkningen af narkotikapolitikens udvikling, så medførte registreringen af stofmisbrugere gennem SIB, at de blev stemplet og opdaget som afvigende, idet de havde en åbent afvigende adfærd. Denne stemping kunne give konsekvenser ift. den enkelte stofmisbrugers offentlige identitet. Peerfællesskabet kan

derimod være med til at forbedre den enkeltes offentlige identitet. Informant A fortæller bl.a. følgende.

Altså jeg ved der er en del af vores mentorer i hvert fald, som, altså jeg tror egentligt, at de bruger det også i forhold til deres egen identitetsfølelse, siger ”jamen jeg er mentor”. Det giver dem i hvert fald en anden identitet end det at sige ”jamen jeg er ex-misbruger” (..) det er kun i gisninger, vil jeg sige. (Interview A, s. 14, l. 23-26).

Informanten fortæller, at rollen som mentor kan være medvirkende til, at deltagerne opnår en anden identitet end identiteten som eks-misbruger. Det kan fortolkes, at identiteten som mentor anskues som værende mere positiv end identiteten som eks-misbruger. Identiteten som mentor kan altså skabe en anden offentlig identitet og kan dermed også have en indflydelse på projektdeltagernes deltagelse i sociale sammenhænge. Projektdeltagernes selvbillede kan også ændre sig. På spørgsmålet om deltagelsen i Peerfællesskabet har ændret på omverdenens syn af den enkelte, fortæller Informant C følgende.

Ja. Ja. Ja, ja det er der da nok. Det er der da nok, så ja ja, det tror jeg da. (Interview C, s. 4, l. 11).

Informant B svarer følgende til samme spørgsmål.

(..) jeg får kun positive respons på det meste, jeg siger, med at jeg (..) er kommet ud af det og sådan noget, og der får man jo at vide ”jamen det er sgu stærkt gået” (..) (Interview B, s. 8, l. 20-22).

Informanterne fortæller, at de oplever en positiv respons fra deres omverden ifm. deres deltagelse i Peerfællesskabet. Det kan altså fortolkes, at Peerfællesskabet og deltagelsen i Peerfællesskabet har haft en positiv indvirkning på omverdenens opfattelser af projektdeltagerne. Det kan endvidere fortolkes, at denne positive respons kan være medvirkende til en ændring i den sociale deltagelse for projektdeltagerne.

3.2.2.4 Opsummering

Gennem ovenstående fortolkning af mentorordningernes relation til narkotikapolitikens udvikling er det blevet belyst, at særligt mentorordningen inden for udsatte ledige følger den udvikling, der har været fra welfare til welfare suppleret med workfare. Selvom denne mentorordning kan siges at være en velfærdsrettighed, så kan den også blive påduttet det

enkelte menneske som et krav og pligt ift. at komme ud i beskæftigelse. Det er nok ikke det mest overraskende, at mentorordningen følger udviklingen mod workfare, idet mentorordningen er til for at hjælpe udsatte ledige.

I Peer-to-Peer og Peerfællesskabet er det derimod vanskeligere at spore workfare-regimet. Formålet for disse to mentorordninger er, at hjælpe og støtte projektdeltagerne mod at øge deres recovery. Altså er der ikke et beskæftigelsesrettet formål per se. Gennem formålet med Peer-to-Peer og Peerfællesskabets blev det samtidig fremhævet, at det er den aristoteliske menneskeopfattelse, der dominerer, idet deltagerne ses som sociale væsener.

Stemplingen var tydelig ved Peerfællesskabet. Politikernes formelle regel om at stofmisbrug er afvigende har forgrenet sig ud ved dominoeffekten til behandlere, omgangskreds og internt i Peerfællesskabet, men deltagelsen i Peerfællesskabet kan samtidig være en hjælp ifm. deltagernes selvbillede og omverdenens syn på deltagerne. Deltagerne er ikke længere ”eks-misbrugere”, men er derimod mentor og peer.

3.3 Delanalyse 2 – Oplevelser og erfaringer med Peerfællesskabet

Med delanalyse 2 ønskes det at besvare anden del af problemformuleringen: ”Og hvilke erfaringer har ledelse, mentorer og mentorstøttede mennesker med et tidligere stofmisbrug med mentorordningen i Vejle Kommune?”. Det ville blive belyst vha. Klasen & Clutterbucks teori om mentorordning samt den genererede empiri i form af de foretagne interviews.

3.3.1 Mentorordning

Mentorordningen involverer bl.a. et professionelt venskab, deling af erfaringer og læring, og kan være udfordrende. Som åbningsspørgsmål til alle interviewene blev informanterne spurgt, hvad deres umiddelbare tanker var, når mentorordning blev nævnt, idet mentorordning kan have forskellige betydninger for forskellige mennesker. Informant B fremhæver i følgende udtalelse netop de egenskaber, der er påpeget.

For mig der er en mentor en (..) far, der ikke er min far, (..) en jeg kan sparre med (..) som ikke dømmer mig, som siger ”at det der, det er simpelthen idioti”, hvis jeg laver et eller andet, der er idioti, men, men som også går lidt dybere i det (..) (Interview B, s. 4, l. 10-13).

Informant B fortæller, at mentor er en person, der muliggør sparring, ikke dømmer andre og samtidig er ærlig. Det professionelle venskab kan fortolkes ud fra informantens opfattelse af mentoren som en slags far, hvormed der kan deles læring og erfaringer. Den udfordrende egenskab ses i informantens beskrivelse af, at mentor fortæller, når peeren har lavet en handling, der er mindre klogt og der herefter sker en refleksion over denne handling. Mentoren udfordrer altså peerens adfærd, der er en funktion, som kan være med til at udvikle peerens læring. I forlængelse af den udfordrende funktion ses det, at informanten finder det vigtigt, at mentoren skaber et trygt rum, hvor peeren ikke vil føle sig dømt, hvilket er endnu en funktion som mentoren bør besidde. Endvidere kan det ud fra udtalelsen fortolkes, at relationen skal indeholde tillid, så netop den udfordrende funktion kan blive tilvejebragt. En anden funktion mentoren bør besidde er funktionen som rollemodel. Derudover er det vigtigt, at mentoren ikke går ind og overtager peerens arbejde, men blot hjælper til og støtter peeren. Informant C karakteriserer mentorrollen med netop begreberne rollemodel og hjælper, som det ses i følgende udtalelse: ”Det er (..) en hjælper (..) Jamen rollemodel, er bestemt også. Vejleder.” (Interview C, s. 5, l. 30 & s. 6, l. 3).

Ordet *mentor* kan dog også for nogle mennesker have en negativ klang. Dette bliver pointeret af Informant A, der fortæller, at hendes opfattelse af mentorbegrebet er gået hen og blevet negativ, da det opleves, at mentorbegrebet bliver brugt tilfældigt. Informant A fortæller endvidere følgende:

(..) det er i hvert fald nogle af vores projektdeltager, der også nævner det, jeg har egentlig ikke tænkt så meget over det før nu her (..) Men de siger ”jamen mentor det er jo også sådan nogle, vi får nede på kommunen” og nogle har jo to eller tre mentorer og så skal de have en mere i det her projekt her, og hvis de ikke sådan lige helt ved, hvad tingene går ud på, så kan det godt være svært at kapere, at skal have endnu en mentor (..) (Interview A, s. 3, l. 13-14 & 16-18).

Informant A fortæller her, at nogle af projektdeltagerne også har negative følelser ift. begrebet mentor. De negative følelser beror på, at kommunale mentorer er lønnet, hvor mentorerne i Peerfællesskabet er frivillige, og netop denne forskel bliver også fremhævet af Informant B, som værende meget betydningsfuld.

Man kan hurtigt komme til at tænke på, hvis det er en, der er her fra kommunen (..) ”jamen du skal være her, fordi du får penge for det. Du er her ikke af interesse for mig”, men når der er nogle, der er her frivilligt, så er det rent og skær interesse (..) Der er én grund og det er fordi, de har interesse for at hjælpe, for at gøre en forskel og det kan man mærke. (..) Den her oprigtige interesse, der er for det, det, det er en kæmpe forskel. (Interview B, s. 5, l. 23-28).

Også Informant C fortæller om forskellen på at være ansat og være frivillig, og hvilken forskel dette bl.a. kan gøre for peeren.

(..) altså jeg kommer ikke, fordi jeg skal, fordi jeg får løn for det. Jeg kommer fordi, jeg vil. Og, og det ligger jo i det, når jeg ikke får noget for det, så, så må jeg jo have en interesse i det selv, et eller andet sted. Og, og det tror jeg, der gør ham mere tryk. (Interview C, s. 6, l. 17-20).

Både Informant B og Informant C udtrykker en betydelig forskel på at have en frivillig mentor og have en lønnet mentor. Ud fra citaterne kan det fortolkes, at informanterne ser forskellen mellem lønnet mentorer og frivillige mentorer som værende interessen i at hjælpe et andet menneske. Der kan være en frygt for, at lønnede mentorer ikke har en oprigtig lyst og interesse, hvorimod den frivillige mentor ikke ville have været blevet

mentor, hvis ikke det var for en oprigtig interesse. Hjælpen virker dermed mere oprigtig, når den kommer fra en frivillig mentor. Det kan dermed fortolkes, at de frivillige mentorer i Peerfællesskabet besidder den holdning og overbevisning, at der skal være en interesse hos dem for det andet menneske for at skabe udvikling hos peeren, hvilket kan være medvirkende til at sikre et succesfuldt mentorforløb.

3.3.2 Relationen

Udover at mentoren i Peerfællesskabet er frivillig, så bygger selve relationen mellem mentor og peer også på frivillighed og ikke mindst på lyst. Dette kan bl.a. ses ud fra følgende udtalelse fra Informant B.

(..) Her er det, hvis jeg har lyst og han siger noget (..), hvis han har lyst (..) der er ikke noget tvang ind over, der er ingenting andet end, at ”jeg har lyst, fordi du skal have det bedre og jeg skal have det bedre” (..). (Interview B, s. 6, l. 6-8).

Informant C understøtter denne fremhævelse af lyst til relationen.

Jamen altså jeg er ikke forpligtet udover, at jeg har lyst. (..) Hvis jeg var i et ansættelsesforhold, ville det jo være noget helt andet (..). (Interview C, s. 7, l. 1-2).

Informant C fortæller endvidere om selve matchningen, at deltagerne vælger hinanden ud fra, hvem de kan relatere sig til (Interview C, s. 18, l. 14-15). Følgende citat fra Informant B understøtter dette.

(..) det bliver meget personliggjort, hvilken mentor du får (..) altså, der får du ikke bare en mentor (...) ”vi har en mentor og du mangler en, så her”. Der skal være et naturligt match, hvor man siger ”de to der, de kan sammen. De kan snakke derudad om alting og ingenting”. (..) (Interview B, s. 7, l. 12-15).

Ud fra informanternes udtalelser belyses det, at relationen mellem mentor og peer i Peerfællesskabet bygger på en lyst til at indgå i et mentorforløb. Derudover bliver mentoren ikke tildelt peeren. Parterne vælger derimod hinanden ud fra, om de har en umiddelbar relation. Det kan dermed fortolkes, at mentorforløbene i Peerfællesskabet har chance for at blive en succes og at relationerne mellem mentorerne og peerene bliver positive, hvilket også har betydning for peerens læringsudvikling. Havde Peerfællesskabet valgt at tildele peerene deres mentorer, så kunne opbygningen af relationen have risikeret at blive en negativ relation. Når peeren og mentoren vælger hinanden under

matchningsprocessen, kan det ske ud fra flere forskellige grundlag. I følgende udtalelse fra Informant C kan det ses, at mentoren og peeren er blevet matchet ud fra et læringsgrundlag.

Jeg tænkte jo, at jeg skulle være mentor for en, der havde børn og som kom hjem fra en behandling, fordi det (..) har jeg prøvet og tænkte (..) der er en masse at give (..) Jeg fik så en 25-årig gut, som absolut ingen børn har, men det var så fordi, at han har en misbrugende mor, og, og lander med det problem, og hvis der er noget, jeg også kender til, så er det at stå med en misbrugende mor (..) og så gav det jo mening, (..) at der havde jeg også noget at give. Jeg vil heller aldrig vælge (..) jeg vil skulle føle, at her har jeg et eller andet at tilbyde. Det er jo ikke nok at jeg møder en, jeg bare synes, jamen vi snakker godt sammen. Det kan vi jo så bare gøre på et værested eller alle mulige andre steder, (..) men at det skal kunne give mening for mig, at jeg skal føle ”jeg har faktisk noget at tilbyde den her person”. (Interview C, s. 17, l. 9-18).

Informant C fortæller, at matchningen bl.a. kan ske ud fra fælles livsomstændigheder og at dette har betydning for den hjælp og læring mentoren kan give sin peer. Peeren har altså på baggrund af den sammenlignelige personlige baggrund, i dette tilfælde ift. en misbrugende mor, mulighed for at lære en masse ting fra mentoren om dette. Ydermere kan det ud fra citatet fortolkes, at informanten har været klar over, at relationen skal bygge på mere end blot på gode samtaleevner. Dette bliver understøttet tidligere i interviewet, hvor Informant C fortæller, at han ikke ønskede en peer, hvor det hele bare kørte ud af landevejen (Interview C, s. 7, l. 9-11). Der skulle derimod være et udviklingspotentiale og mulighed for at peeren ville opnå læringsudvikling. Det kan fortolkes som, at matchningsprocessen i Peerfællesskabet forsøger at undgå faldgruben omhandlende peers og mentorer, der personlighedsmæssigt ligner hinanden for meget og hvor der dermed undlades at blive opstillet udfordrende læringsmål, der kan resultere i, at læringsudviklingen bliver minimal.

Til spørgsmålet om, hvad en mentor skulle hjælpe med, svarer Informant B følgende.

Jamen, en mentor skulle ligesom kunne hjælpe mig med (..) mange ting. Til at starte med (..) få sat tingene i perspektiv (..), så det skulle som sagt være en, jeg kunne sparre med, hvor at jeg ringer til og siger ”er det her helt hen i hegnet, det jeg tænker her?”. Det skal også være en eller anden form for ven, du får, som man laver nogle ting med (..) Ja og, og så skal det være en, du ved, som, som du bare kan være bundærlig over for. Det er satme vigtigt, at, at der er den her ærlighed og gensidig

respekt omkring hinanden. Sætter sig selv i øjenhøjde med hinanden ”vi er det samme, jeg har bare en længere erfaring med, med clean-time end du har, så derfor kan du godt spørge mig til råds, jeg ved noget mere”. (Interview B, s. 5, l. 7-17).

Informanten fortæller, at mentor skal hjælpe sin peer med at få sat tingene i perspektiv og mentor skal være klar med et godt råd og hjælp i svære og udfordrende tider. Det kan ud fra udtalelsen fortolkes, at der i peerens relation til mentoren er en ligeværdighed og en lige magtbalance, da parterne sætter sig selv i øjenhøjde med hinanden. Forskellen på de to er kun mængden af erfaring. Det kan endvidere også fortolkes, at relationen mellem mentor og peer også bygger på fortrolighed og tillid, da de skal kunne være ærlige over for hinanden. Tilliden er essentielt for relationen, idet sensitive udfordringer til tider skal bearbejdes. Sådan udfordring har Informant B oplevet. Informanten fortæller følgende om sin oplevelse.

(..) så kommer der, du ved, sådan en, der egentlig ødelægger din plan (..) Det (..) bliver så frustrerende og overvældende, at jeg sad og fik sygt meget trang til bare at sige ”Okay, fuck det her, så fuck det her. De tager mine penge” og ”jeg får ikke nogen fra kommunen” og du ved, så vælter det hele lige pludseligt (..) og man ved ikke, hvad man skal gøre (..) Så jeg tog knoglen og ringede til en, der hedder (mentors navn) (..) først lige råbt ned i telefonen, fordi det hele er jo bare noget pis og (..) så får man bare snakket om det (bånd utydeligt), han kom ikke med nogen løsning (..) men jeg fik sagt det højt (..) så er det helt bagefter det er sådan ”nå, ja, nå, ja. Jeg kan ikke gøre noget ved alligevel og set på den anden side”, som han også sagde ”jamen så har du betalt de bøder der, så skal du ikke til at finde penge op af pungen til at gøre det” og så er du også sådan ”nå ja, det kan du sådan set egentligt have ret i” og så var det egentligt fint nok igen (..) (Interview B, s. 12, l. 5-23).

Informanten fortæller her, at om en dårlig oplevelse, der gav trang, men ved at ringe til sin mentor fik informanten sat perspektiv på udfordringen. Ud fra denne oplevelse kan det fortolkes, at mentoren har givet plads til, at peeren har kunnet snakke højt om sit problem ift. sin frustration over pludselig at skulle betale penge tilbage. Herefter har mentoren hjulpet til en refleksion over de tanker og følelser som peeren havde ved at se peerens problem fra en anden vinkel, hvilket var, at så var bøden betalt og peeren skulle ikke senere finde penge til denne. I forlængelse af dette kan det fortolkes, at mentoren forsøger

at fremme en selvstyrede refleksion hos peeren, og at mentor er der for sin peer ved kun at være et opkald væk, hvilket kan udvikle peerens læring.

Stofmisbrugere er en sårbar gruppe og det kan derfor hænde, at nogle får et tilbagefald eller et slip, der også kan være en meget sensitiv udfordring. Informant C oplevede dette med sin peer, der fortæller følgende.

(..) Ham, jeg har nu, han har haft et lille slip, men han var ærlig om det (..) så er det faktisk der, at jeg mener, at jeg faktisk kan gøre en kæmpe forskel, netop ved at forklare, at ”jamen prøv at hør, det har jeg også haft (..) og få nu den der hammer ud af hånden lynhurtigt altså, for den hjælper dig ikke” (..) Har han haft (..) et slip eller tilbagefald og ikke havde fortalt mig om det, og jeg havde fundet ud af det af omveje, så tror jeg har afbrudt, fordi (..) du kan ikke arbejde med en, altså, det her det er jo frivilligt, det er jo ham, der skal ville have det godt (..). (Interview C, s. 7, l. 11-18).

Informant C fortæller, at ærligheden omkring slippet havde betydning ift. den hjælp som informantten kunne tilbyde sin peer. Ud fra citatet kan det også her fortolkes, at tillid i relationen er vigtigt. Ved at peeren viste respekt og opretholdt fortroligheden med sin mentor sker der en positiv indvirkning på relationen, hvor mentor går ind og støtter og motivere peeren. Dette kan resultere i, at peeren opretholder momentum ift. at fortsætte sin positive udvikling. Det omvendte ville have været sket, hvis peeren havde brudt tilliden og fortroligheden ved ikke at have fortalt sin mentor om det lille slip. Som Informant C selv fortæller, så ville forløbet være blevet afbrudt. Det kan ydermere fortolkes, at mentor skaber et trygt rum, hvor peeren kan være fortrolig og ikke føle sig dømt ifm. sit slip. Dette viser også, at mentoren besidder positivitet, da mentor i stedet for at dømme peeren, støtter, opmuntre og motiverer peeren til ikke at slå sig selv oven i hovedet. Derudover kan det fortolkes, at mentor også besidder selvtillid, da informantten ved at fortælle om eget slip deler nogle erfaringer, der kan være ydmygende.

I forlængelse af det trygge rum, hvor peeren ikke føler sig dømt, fortæller Informant A følgende:

(..) det er der jeg kan se, hvordan de vokser af det og jeg kan virkelig se, hvordan peersene de, de får noget ud af det (..) du får ikke skæld ud, som du normalt, tror jeg, mange ville få i hvert fald, specielt hvis det er pårørende (..) her der er det jo bare, ja,

det sker jo for alle og det er, det er en del af det at komme der. (Interview A, s. 18, l. 23-26).

Informanten har altså observeret, at det trygge og fortrolige rum ifm. mentorordningen bidrager til peerens udvikling.

Peerens udvikling og successen af mentorordningen, og dermed også relationen, kan også påvirkes af de egenskaber, som mentoren besidder. I nedenstående citat fra Informant C ses det, at selvbevidsthed giver en indsigt i mønstre ift. egen opførelse og adfærd samt den betydning disse mønstre kan have for andre og mentoren selv.

(..) hvor du har magt, har du ansvar, og hvor du har ansvar, har du skyld og det er vigtigt at huske, at når du ikke har magt, så har du heller ikke ansvar, så kan du heller ikke have skyld. (..) men det er en af de væsentligste ting faktisk for mig i mit liv i dag, det er at finde ud af, hvor er jeg magtesløs og hvor er jeg ikke. Hvad kan jeg gøre noget ved og hvad kan jeg ikke (..) Og (..) Det vil jeg gerne give videre, til dem, der vil høre på det, og specielt, altså for eksempel min peer (..). (Interview C, s. 13, l. 27-29 & s. 14, l. 1-3 & 20-22).

Informanten fortæller, om vigtigheden i at vide, hvor der kan tages ansvar og hvor det er okay ikke at tage ansvar. Ud fra dette citat kan det fortolkes, at mentoren har en selvbevidsthed omkring sin adfærd ift. at tage ansvar og føle skyld. Denne selvbevidsthed har hjulpet mentoren til at muliggøre adfærdsændringer og samtidig udviklet sin læring. Informanten fortæller, at han gerne vil videregive denne viden til bl.a. sin peer. Dette kan gøre, at peeren også opnår en selvbevidsthed og dermed også opnår læringsudvikling, der kan fremme personlige forandringer.

I det ovenstående kan det ses, at peeren får et stort udbytte af de kvaliteter, færdigheder og egenskaber, som mentoren besidder, da disse er medvirkende til, at mentorforløbet og relationen bliver en succes. Men det er ikke kun peeren, som opnår en læringsudvikling gennem forløbet. Mentoren deltager gennem mentorforløbet i en række undervisningsgange. Følgende udtalelse er fra Informant A:

(..) folk de får en helt anden viden om sig selv og udvikler sig selv i den her forbindelse med mentorordningen, fordi de får også noget undervisning og får lov at arbejde med sig selv (..). (Interview A, s. 11, l. 8-9).

En af goderne for mentorerne ifm. mentorforløbet er opnåelsen af læring i form af ny viden om dem selv og ny viden ift. selve mentorrollen, som de bl.a. kan opnå gennem undervisningsgangene.

Respekt fra omverden er endnu en gode som mentoren kan få med sin deltagelse i Peerfællesskabet. Til spørgsmålet om mentoren bliver behandlet anderledes på en positiv måde efter at være blevet en del af Peerfællesskabet, fortæller Informant C følgende: *”Ja. Ja. Ja, ja det er der da nok. (..) det er da meget fedt og det er da også meget fedt, at de siger det (..).”* (Interview C, s.11, l. 4-6). Det kan fortolkes ud fra citatet, at informantens omverden viser respekt ved at udvise en positivitet over, at mentor er en del af Peerfællesskabet.

3.3.3 Livserfaring

Som analyseret ovenfor har det for deltagerne stor betydning, at mentorerne er der frivilligt og af lyst. En anden ting, der betyder meget for peerene, er, at mentorerne selv har erfaringer med stofmisbrug. Dette bliver fremhævet i følgende citat fra Informant A: *”(..) en af vores deltagere, nævner at det er rart at have en, der har erfaring fra eget liv, fordi de kan altså noget andet end dem, der sidder og får penge for det (..)* (Interview A, s. 7, l. 17-18). Erfaring har stor betydning for at mentorforløbets succes og for opnåelse af peerens læringsmål. I følgende udtalelse fra Informant B belyses vigtigheden af mentorens erfaring.

(..) Sætter sig selv i øjenhøjde med hinanden ”vi er det samme, jeg har bare en længere erfaring med, med clean-time end du har, så derfor kan du godt spørge mig til råds, jeg ved noget mere”. (..) Så en, der ligesom kan tage, de første skridt med, ”hvordan lader jeg være med at træde forkert her?” (Interview B, s. 5, l. 15-19).

Informanten ser dermed erfaringen som vigtig, da der er en til at spørge til råds. Det kan fortolkes, at mentorens erfaring kan være en hjælp ift. at reflektere og undersøge samt vurdere om peeren er i gang med at lave en fejltagelse. I forlængelse heraf kan det også fortolkes, at mentorens erfaring kan være medvirkende til, at peeren bliver mere selvhjulpne, da peeren muligvis vil have de gjorte refleksioner og mentorens erfaringer i baghovedet næste gang en lignende situation opstår. Ydermere kan det fortolkes, at peeren ser mentorens erfaringer som værende meningsfulde, idet peeren har lyst til at spørge mentoren til råds.

Mentorenes erfaringer har altså stor betydning for peerene, men det er ikke kun peerene, der drager fordel af mentorens erfaring. Informant A fortæller, at mentorerne bruger nogle ellers negative erfaringer til noget positivt ved at videregive dem til et andet menneske og derved være en hjælp (Interview A, s. 9, l. 15-18). Dette bliver understøttet af følgende udtalelse fra Informant C:

Og så for mig, der, der handler det mere om, at jeg bruger en rigtig masse dårlige erfaringer, en masse ting som i mit liv egentlig har været noget lort (..) men (..) kan bruge de erfaringer, jeg så trods alt har gjort negativ eller ej, (..) og vender dem til noget positivt. (Interview C, s. 8, l. 5-9).

Udtalelsen viser, hvordan mentoren opnår en tilfredsstillelse ved at kunne bruge sine (negative) erfaringer til noget positivt, da mentoren kan videregive disse til sin peer.

3.3.4 Faldgruber

I ovenstående fortolkning af informanternes udtalelser er enkelte faldgruber og hvordan de er forsøgt undgået blevet berørt. I det følgende vil en yderligere faldgrube blive belyst. En faldgrube for mentorordningen kan være andres negative følelser. Peerfællesskabet oplevede i starten nogle af de negative følelser, der kunne være. Informant A fortæller:

(..) generelt så vil jeg sige, folk de har taget godt imod det og mange har også været rigtig nysgerrig på det. Der har også været nogle, der har været sådan lidt ”hmm jamen er det godt? Er det ikke med til at holde, fastholde dem i deres misbrug?”. Det var i hvert fald en holdning. (Interview A, 5, l. 14-17).

Informanten fortæller endvidere:

(..) i behandlerkulturen, der har der også været for og imod. (..) kulturen der, den er i hvert fald også for nogle behandlere, ”jamen folk, der er på vej ud af misbruget skal ikke omgås andre mennesker, som stadig er i substitutionsmedicin.” Så det har egentligt givet sådan lidt udfordringer, men jeg vil sige, at det bløder op nu, fordi at de har lært projektet at kende (..). (Interview A, s. 6, l. 13-18).

Informant A fremhæver i de to citater, at der har været negative følelser fra folk heriblandt behandlere. Disse negative følelser kan være med til, at både mentorerne og/eller peerene kan risikere at blive modarbejdet i mentorforløbet. Det skal dog understreges, som også informanten påpeger, at disse negative følelser er i opløsning.

3.3.5 Opsummering

Gennem ovenstående analyse er det blevet belyst, hvilke erfaringer og oplevelser informanterne har med mentorordningen i Peerfællesskabet. En mentor kan være mange ting. Informanterne påpeger bl.a. rollen som sparringspartner, rollemodel, vejleder og hjælper, men begrebet mentor kan også have en negativ klang. Det kan opleves, at man bliver påduttet flere mentorer på én gang, og hvis den enkelte har dårlige oplevelser med andre mentorer, kan mentorbegrebet blive negativt. Den dårlige oplevelse kan bl.a. komme af følelsen om, at en kommunalt betalt mentor ikke har en dybfølt interesse i at hjælpe, men blot gør det, fordi denne skal og får penge for det. Frivilligheden er vigtigt og frivillig interesse virker mere oprigtigt.

Selve relationen mellem mentor og peer bygger også på frivillighed. Mentor og peer vælger hinanden og har lyst til at være sammen og ikke mindst lære af hinanden. De har samtidig have en relation, hvor peeren kan blive udfordret, så læringsudviklingen er optimal. Relationen bygger også på tillid og fortrolighed, og ikke mindst på en ligeværdighed, hvor de mødes i øjenhøjde. Der er i relationen plads til at snakke om de sensitive udfordringer og problemer, der kan opstå på vejen henimod recovery. Sidst, men ikke mindst, er der i relationen en ærlighed og respekt, og så udgør relationen et trygt rum, hvor man ikke bliver dømt.

Mentorenes livserfaring har stor betydning. Peeren har mulighed for at spørge til råds om en udfordring, og med livserfaringen er der mulighed for, at mentoren har stået i en lignende situation og dermed kan give de gode råd og perspektiver.

Mentorforløbet kan blive påvirket af andres negative følelser. Dette har Peerfællesskabet oplevet. De negative følelser er dog i opløsning.

Kapitel 4

I det følgende vil specialets konklusion blive præsenteret.

4.1 Konklusion

Specialet tager afsæt i en undren over, hvordan tidligere stofmisbrugere kan hjælpes til at fastholde et liv i stoffrihed. Dette pga., at der kan ses et stort antal gengangere i stofmisbrugsbehandlingen, hvilket kan tyde på tilbagefald. På beskæftigelsesområdet findes en mentorordning, der skal hjælpe udsatte ledige ud på arbejdsmarkedet, og dette ledte frem til en undersøgelse om, hvilke oplevelser og erfaringer mennesker med tidligere stofmisbrug har med en mentorordning. Gennem specialet og med de indsamlet og genereret empiriske data er det forsøgt at give svar på problemformuleringen:

Hvordan har narkotikapolitikken forandret sig gennem tiden og hvordan relaterer mentorordninger sig til denne udvikling? Og hvilke erfaringer har ledelse, mentorer og mentorstøttede mennesker med et tidligere stofmisbrug med mentorordningen i Vejle Kommune?

Det kan konkluderes gennem beskrivelsen og analysen af narkotikapolitikens udvikling, at der fra politisk side er forsøgt at gøre behandling af stofmisbrugere bedre gennem diverse tiltag. Disse tiltag har bestået af resocialisering og afkriminalisering til i nyere tid at bestå af resocialisering med beskæftigelse som et af målene med behandling samt kontrol og afskrækkelse. Hvor behandlingen før blev set som en velfærdsrettighed har det i takt med workfare-regimets indtog udviklet sig til at være en velfærdsrettighed med pligter og krav. Det er særligt i 00erne, at der ses et knæk fra welfare til welfare, der er suppleret med workfare. Med workfare er også den epikuræiske menneskeopfattelse blevet en del af narkotikapolitikken. Dette ses ift. de stigende krav om at stofmisbrugeren skal tage ansvar og ejerskab over sin behandling. De politiske lovstramninger og målsætninger har gennem tiden også bidraget til stemplingen af stofmisbrug som en afvigende adfærd, og har med narkotikapolitikens udvikling gjort stofmisbrug yderligere afvigende. Med workfare og den epikuræiske menneskeopfattelse ses der fra politisk side en tendens, hvor pligt, kontrol og krav anses for at være motiverende ifm. at få stofmisbrugeren ud af sit misbrug.

Derudover kan det konkluderes, at mentorordningen for de udsatte ledige relaterer sig i høj grad til udviklingen af narkotikapolitikken. Det er nok ikke overraskende, at workfare kan belyses i denne mentorordning, da formålet er, at motivere de ledige til at komme ind

på arbejdsmarkedet. Mentorordningen er dog stadig en velfærdsrettighed, men den er samtidig pligtbaseret, da mentorstøtten kan blive et krav fra jobcenterets side. Det kan samtidig konkluderes, at det er den epikuræiske menneskeopfattelse, der dominerer, hvor det ses anderledes i både Peer-to-Peer og Peerfællesskabet. Her kan det konkluderes, at disse mentorordninger ikke i samme grad kan relatere til narkotikapolitikens udvikling, idet de bl.a. ikke er beskæftigelsesrettet og det samtidig er den aristoteliske menneskeopfattelse, der dominerer. Stempling var dog tydeligt i Peerfællesskabet. Dette både fra omverdenen og internt i Peerfællesskabet. Stemplingen var bl.a. baseret på den arbejdsnorm, der findes i samfundet. Den interne stempling blev dog ikke mærket som en reel stempling, men blev mere set som en holdning.

Det kan konkluderes ud fra informanternes erfaringer og oplevelser med Peerfællesskabet, at mentorerne har mange roller, heriblandt rollerne som vejleder og rollemodel. Men mentorbegrebet kan også gå hen og blive et negativt begreb, idet projektdeltagerne kan have op til flere mentorer på én gang. Det findes vigtigt, at mentor har en dybfølt interesse for at hjælpe sin peer og frivilligheden er en af de faktorer, der er medvirken til, at mentor i Peerfællesskabet anses for at have netop denne dybfølte og oprigtige interesse. Det kan ydermere konkluderes, at frivilligheden bidrager til en optimal og positiv relation mellem mentor og peer, idet de selv vælger hinanden. Udover over en relation, der er bygget på frivillighed, kan det konkluderes, at relationen mellem mentor og peer i Peerfællesskabet også bygger på tillid, fortrolighed, ligeværdighed, respekt og ærlighed. Derudover dømmes peeren ikke for at begå en forkert handling. Det kan derudover også konkluderes, at mentorens livserfaring har en positiv betydning, idet det giver peeren mulighed for at søge råd i en udfordrende situation.

Til slut kan det konkluderes, at Peerfællesskabet har oplevet andres negative følelser som faldgrube, idet faglige behandlere havde været bekymret for målgruppen af projektet.

Litteraturliste

Albæk, K., Bjerregaard, K.B., Bille, R. Graversen, B.K., Holt, H., Jensen, S., & Jonassen, A.B. 2015. *Evaluering af mentorordningen*. Set på: <https://www.sfi.dk/publikationer/evaluering-af-mentorordningen-3058/> d. 20/3

Antoft, R. & Salomonsen, H. H 2012. Det kvalitative casestudium – introduktion til en forskningsstrategi. I: Antoft, R., Jacobsen, M. H., Jørgensen, A. & Kristiansen, S. (Red.). *Håndværk & horisonter. Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. 2012. Syddansk Universitet. (s. 29-57)

Becker, Howard S. 2005. *Outsidere. Studier i afvigelsessociologi*. Hans Reitzels Forlag

Birkler, J. 2011. *Videnskabsteori*. Munksgaard Danmark. København

Børne- og Socialministeriet. 2017. *Udviklingen i den sociale stofmisbrugsbehandling*. Set på: <http://socialministeriet.dk/publikationer/2017/sep/udviklingen-i-den-sociale-stofmisbrugsbehandling/> d. 20/3 2018

Danmarks Radio P1, 2018. Public Service. Set på <https://www.dr.dk/radio/p1/public-service/public-service-19#!00:00:00> d. 8/3 2018

Ege, P. 2013. Det problematiske stofbrug. I: Guldager, Jens & Skytte, Marianne (Red.). *Socialt arbejde – teorier og perspektiver*. 2013. Akademiske forlag. (s. 422-455)

Flyvbjerg, B. 2015. Fem misforståelser om casestudiet. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.). *Kvalitative metoder. En grundbog*. 2015. 2. udg. Hans Reitzels Forlag. (s. 497-520)

Højberg, H. 2014. Hermeneutik. I: Fuglsang, L., Olsen, P. B. & Rasborg, K. (Red.). *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer*. 2014. 3. udg. Samfundslitteratur. (s. 289-324)

Jacobsen, B., Tanggaard, L. & Brinkmann, S. 2015. Fænomenologi. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.). *Kvalitative metoder. En grundbog*. 2015. 2. udg. Hans Reitzels Forlag. (s. 217-239)

Jensen, Per H. & Prieur, Annick. 2015. Menneskesyn i social- og kriminalpolitik i USA og Danmark. I: Harder, M. & Appel Nissen, M. (Red.). *Socialt arbejde i en foranderlig verden*. 2015. Akademisk forlag. (s. 145-161)

Juul, S. 2012. Fænomenolog. I: Juul, S. & Pedersen, K. B (Red.). *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. Hans Reitzels Forlag. (s. 65-106)

Klasen, N. & Clutterbuck, D. 2002. *Implementing Mentoring Schemes*. Butterworth-Heinemann. Oxford

Kohl, K. S., Kessing, M. L., Fynbo, L., Andersen, D., Schmidt, A., Jensen, M. N. & Munkholm, M. C. 2016. *Stofmisbrugsområdet i et brugerperspektiv*. Set på <https://www.sfi.dk/publikationer/stofmisbrugsomraadet-i-et-brugerperspektiv-12759/> d. 25/3 2018

Kvale, S. (2005) *InterView – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag. København

Kvale, S. & Brinkmann, S. 2015. *Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. udgave. København. Hans Reitzels Forlag

Lynggaard, K. 2015. Dokumentanalyse. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.). *Kvalitative metoder. En grundbog*. 2015. 2. udg. Hans Reitzels Forlag. (s. 153-167)

Regeringen, 2016. *10 mål for social mobilitet – Fordi alle kan*. Set på: <http://www.ft.dk/samling/20151/almdel/sou/bilag/282/1633402.pdf> d. 20/3 2018

Rendtorff, J. D. 2014. Fænomenologi og dens betydning. I: Fuglsang, L., Olsen, P. B. & Rasborg, K. (Red.). *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer*. 2014. 3. udg. Samfundslitteratur. (s. 259-288)

Peerfællesskabet a, 2017. *Peerfællesskabet*. Set på <http://www.peerfaellesskabet.dk/frivillig-mentor-ordning/> d. 20/2 2018

Peerfællesskabet b, 2017. *Peerfællesskabet*. Set på <http://www.peerfaellesskabet.dk/faa-en-mentor-med-brugerbaggrund/> d. 21/2 2018

Peerfællesskabet c, 2017. *Peerfællesskabet*. Set på <http://www.peerfaellesskabet.dk/til-dig-der-gerne-vil-vaere-mentor/> d. 21/2 2018

Peerfællesskabet d, 2017. *Peerfællesskabet*. Set på <http://www.peerfaellesskabet.dk/projekt-cafe/> d. 20/2 2018

Pedersen, M. U. & Hesse, M. 2012. *Effekten af den sociale stofmisbrugsbehandling*. Set på: [http://pure.au.dk/portal/en/publications/effekten-af-den-sociale-stofmisbrugsbehandling\(acd090a8-a9b8-4bf6-80fc-308b20989807\).html](http://pure.au.dk/portal/en/publications/effekten-af-den-sociale-stofmisbrugsbehandling(acd090a8-a9b8-4bf6-80fc-308b20989807).html) d. 25/3 2018

Psykiastrifonden, u.å. *Peer-støtte projektet i Vejle: Manual – Tilgang og erfaring*. Psykiastrifonden. Set på: <http://www.psykiastrifonden.dk/om/projekter-aktiviteter-og-samarbejder/peer-to-peer/dokumenterne-fra-peer-indsatsen.aspx> d. 26/3 2018

Socialstyrelsen. U.å. ¶ Misbrug, skadeligt brug. Set på: <http://ss.terms.dk/search/showterm.php?fTerm=bWlzYnJlZWw> d. 10/3 2018

Socialstyrelsen. 2016. *De nationale retningslinjer – for den sociale stofmisbrugsbehandling*. Set på: <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/retningslinjer-for-den-sociale-stofmisbrugsbehandling> d. 20/3 2018

Storgaard, L. L.. 2000. *Konstruktionen af dansk narkotika kontrolpolitik siden 1965*. Justits- og Økonomiforbundets Forlag

Sundhedsstyrelsen. 2017. *Narkotikasituationen i Danmark 2017*. Set på: https://www.sst.dk/da/udgivelser/2017/~/_/media/AA63B6154AEA4587A773FC6DDD7FDA12.ashx d. 10/3 2018

Tanggaard, L. & Brinkmann, S., a. 2015. Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.). *Kvalitative metoder. En grundbog*. 2015. 2. udg. Hans Reitzels Forlag. (s. 29-53)

Tanggaard, L. & Brinkmann, S., b. 2015. Kvalitet i kvalitative studier. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.). *Kvalitative metoder. En grundbog*. 2015. 2. udg. Hans Reitzels Forlag. (side 521-532)

Torring, J. 2014. *Det stille sporskifte i velfærdsstaten. En diskursteoretisk beslutningsprocesanalyse*. Aarhus Universitetsforlag

Bilagsoversigt

Bilag 1 Anbefalinger til CfM Aarhus Kommune

Bilag 2 Brochure Peerfællesskabet

Bilag 3 Rekruttering og præsentation af informanterne

Bilag 4 Interviewguide Projektlederen

Bilag 5 Interviewguide Mentor

Bilag 6 Interviewguide Peer